

Magyar Református Nevelés

református pedagógiai szaklap – 2001. II. évf. I. szám

2001. január

A TARTALOMBÓL:

Nagy Márton:
Protestáns iskolák
részvétele a fizikus
tehetségkutatásban és
a tehetséggondozásban

Pótor Imre:
Tóth Kajos (1872-1944)
főiskolai ének- és zene-
tanár a Pápai Református
Kollégiumban

Kisebbségben –
Az Országos Református
Tanáregyesület
X. Konferenciája

Kovács Dániel:
Egyház a szekularizált
világban az új évezred
küszöbén

Géresi Róbert:
Protestáns egyházak,
iskolák kisebbségi
helyzetben

Molnár János,
Erdélyi Géza:
A felvidéki református
egyház és a magyarországi
református egyház
kapcsolatai

NAGY MÁRTON

Protestáns iskolák részvétele a fizikus tehetségkutatásban és a tehetséggondozásban

A magyar oktatás és nevelés két fellegváráról, a Debreceni Református Gimnázium és a Soproni Berzsenyi Dániel Evangélikus Gimnázium tehetséggondozó szerepéről szólok röviden.

A két iskola alapításától kezdve a tudósok, írók, költők, államférfiak sorát adta a hazának. Az igazi rangot mégis azzal mérném, hogy hogyan állt és áll helyt a volt növendék, a széles sokaság ki-ki a maga posztján. Belőlük kerültek ki a két történelmi vallás papjai és tanítói, nemzeti kultúránk megalapozói. Ezeknek az iskoláknak közös a múltjuk. Szinte azonos szolgálatot végeztek a magyar művelődés felépítésének nagy ügyéért. Az egyetlen értékmérő az emberi magatartás, azon emberi tulajdonságok kifejlésztése volt, amely a közöségért való munkálkodáshoz, egymás megértéséhez vezetett, valamint a munka, a tanulás, a tudás, a kötelesség tisztelete és becsülete.

Ezen két iskolához kapcsolódik az életem: a Kollégiumnak nyolc esztendőig tanítványa voltam, míg a Líceumban 35 éve tanítok. A Kollégium 1988-ban ünnepelte alapításának 450. évfordulóját, míg a Líceum 1982-ben volt 425 éves. Egykori iskolám homlokzatára volt írva az a jelmondat, ami nevelési elveit is meghatározta: „Orando et laborando”.

Kizárólag a fizikánál maradvá, kollégiumi diák volt többek között a legendás hírű Hatvani István, Maróthy György, Kerekes Ferenc, ill. századunkban Bay Zoltán és Csikai Gyula, míg a Líceumban Renner János és Rác Lászlót, Mikola Sándort és Vermes Miklóst emlegeti büszkén. Az utóbbi négy tanár életútja azonos: a Líceumba jártak nyolc esztendőn keresztül, elvégezték az egyetemet, majd testvériskolánkba, a Fasori Evangélikus Gimnáziumba kerültek tanítani. A Fasori Gimnázium az ország legjobb iskolája volt akkor.

1963-ban Debrecenből kerültem a Berzsenyi Gimnáziumba. Igyekeztem a munkámat e hely szelleméhez és a nagyhírű elődökhöz méltóan elvégezni. Az akkor elindított fizikaszakkörök és

versenyek időközben túlnőttek az iskolán és a városban. Országossá, ill. nemzetközivé váltak. Most ezekről a versenyekről szólok röviden.

Elsőnek a Mikola Sándor Országos Tehetségkutató Fizikaversenyt említem meg. A középiskolák első és második osztályos tanulói számára szervezzük, három fordulóba áll és a legnépesebb hazai tanulmányi verseny, mivel az első – iskolai – fordulóban közel 20 ezer tanuló indul.

Másodiknak a Vermes Miklós nevét viselő fizikaversenyről szólok. Eredetileg Sopron-Pozsony városok közötti vetélkedőnek indult. Fokozatosan bővült ki: napjainkban a történelmi Magyarországról érkeznek a vendégek, ausztriai, erdélyi, kárpátaljai, szlovákiai és jugoszláviai tanulók mérik össze tudásukat a hazaiakkal. 1996-ban már Finnországból is érkeztek versenyzők. E versenyt olyan területek tanulói számára írtuk ki, ahol magyarok élnek, illetve magyar tanítási nyelvű iskolák léteznek. Nem titkolt szándék a szakmai rész mellett a kulturális együvé tartozás tudatosítása. Ez a verseny kiváló alkalmat biztosít a résztvevő országok oktatói számára fizikaoktatásuk hatékonyságának és korszerűségének összehasonlítására, oktatók és diákok barátkozására.

Harmadik helyen a Fényes Imre Emlékversenyt említem meg. Ez olimpiai válogatóverseny, melyen az ország 30-40 legjobb tanulója indul el. Többször részt vett már az osztrák és a cseh-szlovák olimpiai csapat is.

Összegezve, a magyar művelődéstörténet ezen két szellemi momentumata mind a múltban, mind a jelenben célkitűzéséhez híven teljesítette vállalt feladatát. Szellemi arculatuk töretlenül ma is fejlődik. Amennyiben – a hagyományokhoz híven – munkánkat megfelelő hatékonysággal szeretnénk végezni, a jövőben is nagy energiát kell fordítani a tehetségek felkutatására és képességeik kifejlesztésére.

Tisztelettel meghívom
versenyeinkre a református iskolák
tanárait, növendékeit.

PÓTOR IMRE

Tóth Lajos (1872–1944) főiskolai ének- és zenetanár a Pápai Református Kollégiumban

Tóth Lajos ének- és zenetanár előbb a Hajdúszoboszlói Református Egyházközség kántoraként a helyi dalegylet életre keltő karnagya és a hangszeres oktatás megalapozója lett, majd pedig a Pápai Református Kollégium Főgimnáziuma és a Theologiai Akadémia tanáraként működött. Diákok százait tanította és nevelte. Emellett minden gyermekét egyházunk szolgálatába állította tanítókként, tanárokként és teológusokként.

Tanulmányai

A Túrkevény 1872. november 26-án született Tóth Lajos bizonyítványt kért és kapott a Debreceni Református Tanítóképezdőben Sz. Nagy Károly ének- és zenetanártól 1891. július 4-én tanulmányai minősítéseként. Eszerint „mind a négy éven keresztül az énekben, hegedűn, orgonán és zongorán annyi előmenetelt tett, hogy tőlem kitűnő osztályzatot nyert, de meg is érdemelte, mert ő nemcsak elméletileg, de gyakorlatilag is kitüntette magát, mint a főiskolai imaházban dicséretesen szolgált orgonista. Tanulótársai szeretetét is annyira megnyerte, hogy a benne helyezett bizalomnál fogva azok közakarattal csakis őt választották az általuk alakított magán ének- és zenekar karnagyává, s mint elválasztott karmester oly nagy buzgalommal és odaadással működött, hogy amikor alkalmuk volt fellépni, mindig kellő elismerésben részesültek. Mint theoreticus és practicus ének- és zenetanítót, kitűnő orgonistát, ének- és zenekarnagyot és zongoratanítóra is alkalmas tanítványomat... mint egyeseknek, úgy egyes egyházaknak is figyelmébe és nagybecsű pártfogásukba

melegen ajánlom”¹. A kollégiumtól kapott szellemi gazdagsággal és szilárd elhatározással indult el küzdelmes, de szépen ívelő pályáján.

Felelősségteljes elfoglaltságai és növekvő családja mellett is szakított időt arra, hogy képezze magát és 1905 áprilisában a Kolozsvári Zeneakadémián zenetanári oklevelet szerezzen. Ily módon mind a tanítói és kántori, valamint az ének-zenetanári oklevelekkel szakmai tudását is magas szintre emelte. Tóth Lajost 20 évig tartó hajdúszoboszlói egyházi és közéleti pedagógusi tevékenysége során szerették, megbecsülték, elismerték. A Független Hajdúság ezt írta Tóth Lajos Szoboszlóról történt elmenetelekor: „Hogy távozásával mit veszítettünk, e helyen felesleges arra különösebben rámutatnunk. Megmondja azt az a 20 éves működése, amely az egyháznak s a köznek hűséges, odaadó szolgálatában, szakadatlan munkásságban, igazi szakértelemben és feddhetetlen tiszta életben telt el”².

Gyermekei taníttatása érdekében Tóth Lajos szükségesnek tartotta, hogy olyan helyen folytassa ének- és zenepedagógusi tevékenységét, ahol gimnázium és főiskola is működik. Ezért pályázatot nyújtott be a debreceni Dóczy-Leánynevelőintézet Leánygimnáziuma ének- és zenetanári állására. Mivel elutasították kérelmét, más intézmények álláshirdetését is figyelemmel kísérte.

Pápán

Beöthy Zsolt a Pápai Református Kollégium főiskolai világi gondnoka, és Czike Lajos gondnok 1911. március 2-ai, a Dunántúli Protestáns Lapban megjelent közleménye szerint a Pápai Refor-

mátus Főgimnázium és Főiskola meghirdetett „ének és zenetanári állás javadalmazásai:

- a./ 2.000K alapfizetés;
- b./ 630K lakásjavadalom;
- c./ 200K ötödéves korpótlék öt ízben;
- d./ A zenének, mint rendkívüli tárgynak a megszabott heti óraszámom felül való tanításáért egy tanévre óránként 60K;
- e./ A főiskolai énekkarnak temetésekben való közreműködése alkalmából a karvezetőt megillető rész.

Kötelező heti óraszám: 24.”³ Faragó János pápai főgimnáziumi igazgató 1911. május 5-én kelt levelében értesítette Tóth Lajost: „A Dunántúli Református Egyházkerület közgyűlése... Önt választotta meg hét pályázó közül a Pápai Református Főiskola ének- és zenetanári állására... A legjobb reménységgel vagyunk eltelve, hogy mélyen tisztelt Kollega Úr ezt az állást a lehető legjobban be fogja tölteni... Több mint 700 ifjú érdekéről van szó, akik valamennyien Kollega Úrtól várják, hogy az énekben és zenében olyan kiképzést nyernek, amely megfelel intézetünk közel négy százados múltjának. A pályázók közül annak az érdekében küzdöttem, akinek megválasztását az intézet érdekében legjobbnak láttam.”⁴ Pataky László szerint hét jelölt közül egyhangú szavazással lett Tóth Lajos a pápai főgimnáziumban Gáty Zoltán ének- és zenetanár utódja, és a teológia ének- és zenetanára 1937-ben történt nyugalmába vonulásáig.⁵

1911 nyarán költözött a Tóth család Pápára. Tóth Lajos az 1911/12. iskolai évben kezdte meg működését a pápai főiskola főgimnáziumában. Az ünnepélyes tanévnyitóra szeptember 5-én ke-

rült sor a pápai református templomban. Lic. Rác Károly vallás-tanár szolgálata után a tanári kar és az ifjúság az iskola tornatermébe vonult. Itt tartott évnitó beszédet dr. Beöthy Zsolt főiskolai világi gondnok, Tóth Lajos az újonnan választott ének- és zene-tanár pedig felolvasta székfoglaló értekezését „A középiskolai énektanítás módszere” címmel. Ebben kifejtette szakmai és módszertani elveit. A Dunántúli Protestáns Lap szerkesztője szerint „az értekezés után ítélve a legnagyobb reményeket fűzhetjük Tóth Lajos pápai működéséhez.”⁶ Azt vallotta, hogy az énekórán mindenkélt dalokat tanuljanak meg és énekeljenek a növendékek. Így sajátítsák el a szükséges elméleti és technikai ismereteket. Ma ez különösen fontos üzenet, amikor zenei anyanyelvünk veszélybe került.

A tanári kar igényelte az ének- és zenetanár szakvéleményét is. Az 1927. szeptember 22-én tartott tanári kari gyűlésen az elnök ismertette a kar tagjaival a 131. számú konventi leíratot, melyben az Országos m. kir. Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskolán egyházi zeneképző tanfolyamot kívánnak indítani. E tárgyban a konvent az egyházkerület útján kérte a teológiai tanári karok véleményét. A pápai főiskola Tóth Lajos szakvéleményét kérte, s azt teljes egészében elfogadva továbbította az egyházkerületi közgyűlés elé.⁷ A tanári kari jegyzőkönyv szerint 1929. szeptember 6-án „Elnök jelenti, hogy Tóth Lajos zenetanárt a lelkésztanítóság folytán szükségessé vált széleskörű zeneoktatásügybe véleményezésre hívta meg, s véleménye elmondására kérte fel.”⁸ Sajnos a fent jelzett jegyzőkönyvek közül egyik sem örökítette meg még vázlatosan sem a szaktanár jelentéseit.

„Tóth Lajos pápai működése során munkájának fő területe a gimnáziumi énektanítás lett, emellett az iskola énekkarát ve-

zette és színvonalasan működtette. Zenekar, hangszeroktatás jellemezte mindazoknak a folytatását, melyeket Hajdúszoboszlón megkezdett. Mindezek mellett a pápai teológiai főiskolán egyházi éneket tanított.”⁹ Az énekkarokon kívül volt egy vonós zenekara is, mely sokszor szerepelt iskolai és ünnepi rendezvényeken. Ebben Endre és Kálmán fia is többször helyet kapott. Kiváló növendéke volt Vikár Sándor, aki a Zeneakadémiát is kitanulva Nyíregyházán sokáig volt tanítóképző-intézeti tanár. 1935. október 24-én iskolai ünnepély keretében emlékezett meg a főiskola a Liszt Ferenc jubileumi év alkalmából a nagy magyar zongoraművészről. Az emlékbeszédet Tóth Lajos tanár tartotta.¹⁰

Pedagógusként végtelenül türelmes volt Tóth Lajos mind az elméleti tanításban, mind a hegedű- és énekórákon is. Tóth Kálmán Emlékmorzsa című írásában ír a gimnáziumi és teológiai ifjúságot messzemenően összefogó kollégiumi ének- és zeneoktatásról. „Volt a gimnázium alsó tagozatában gyermekkórus, a felsősökből és a teológusokból meg Kántus alakult. Volt iskolai zenekar is. Mindezek gyakran szerepeltek iskolai és más ünnepélyeken. Mindezeknek összefogója, felelőse az ének- és zenetanár volt.”¹¹ Tanítványai is nagyon szerették. Egyik unokája – Tóth Gabriella, a Debreceni Református Gimnázium megbecsült és elismert tanára – így vallott erről: „Erre talán a diákok által adott ‘becenév’ a legjobb bizonyíték: ‘Kóta bácsi’. Alföldi ember lévén, a kotta szót kótának ejtette. S a becenév fiaira is rászállt: nagy kóta, kis kóta, pici kóta. Sőt még leányaira is a kor által követelt udvarias formában: ők voltak a ‘piskóták’.”¹²

Tóth Lajos harmonikus, szeretetteljes kapcsolatban állt gyermekeivel is. Kálmán fia írja idézett munkájában: „Édesapámra

emlékezem. Rengeteg órája volt. Délelőtt énekórái voltak az iskolában, délután pedig hegedülni tanított, ének- és zenekari órái voltak.”¹³

Tóth Endrét – a pápai, majd a debreceni jeles egyháztörténész professzort – is a teljes szeretet szálai fűzték össze édesapjával. Szívvel-lélekkel működött a Kántusban is és hegedűn játszott sok alkalommal az édesapja által vezetett zenekarban. Apa és fia az „Arad táján” című közös művet adta elő a főiskolai énekkar Tóth Lajos vezetésével az 1920. október 6-án rendezett iskolai emlék-ünnepélyen a főiskola tornatermében.¹⁴ Az előadást követően Tóth Endre teológus szavazatát – Kozma „A táltos álom” című versét – hallgatta meg a közönség.¹⁵ A tanári kari jegyzőkönyv szerint az 1926/27. iskolai év első félévében Tóth Lajos heti egy órában tanított egyházi éneket, és heti 2 órában egyházi zenét az I-IV. éves hallgatóknak.¹⁶ Egy tantestületben szolgálta ily módon a lelkész-képzés ügyét az édesapa fiával, Endrével. Tóth Endre édesapjának ajánlotta legnagyobb – Mándi Márton István életéről készített – monográfiáját. „Hívebb munkatársa alig lehet munkálkodónak, mint ő volt nekem életem kezdete óta s e munkámban is. E kis munkámnak sok részlete a vele folytatott beszélgetés közben alakult ki, az én törekvésem mellett az ő szeretetteljes érdeklődése közben született meg.”¹⁷

A Kántus és a zenekar elsősorban az iskolai ünnepélyeken és egyéb egyházi rendezvényeken szerepelt, de voltak önálló műsoraik is. Például 1928. március 24-én a főiskola tornatermében, amikor is Bihari János emlék-ünnepélyt rendeztek, melyen Tóth Lajos ének- és zenetanár tartott emlékbeszédet, a főiskolai tanárok vonósnégyese pedig – Horváth Endre, Dr. Tóth Endre, Dr. Kerecsényi Dezső, Tóth Lajos – Bihari János: „Requiem fia halálára”

című alkotását adta elő. Április 26-án pedig „a főiskola zenekara Tóth Lajos vezetésével jól sikerült magyar népdalestet rendezett, mely alkalommal 'A pápai diák és a magyar népdal' címmel dr. Tóth Endre theologiai tanár olvasta fel hangulatos dolgozatát.”¹⁸ 1929. január 20-án a Pápai Református Nőegylet szervezésében a főiskolai köztartás nagytermében Pongrácz Józsefné A. G. Milton életéről tartott előadást, majd ezt követően a Horváth Endre, dr. Tóth Endre, Tóth Lajos tanárok és Uzonyi István VIII. osztályos tanuló alkotta vonósnégyes művészi darabokat adott elő nagy hatással.¹⁹

A kollégiumi lap 1936. szeptember 13-án többek között ezt közölte 45 esztendő szüntelen munkával töltő tanáráról: „Tóth Lajos ének- és zenetanár 1936. szeptember 1-jétől szabadságot kapott és december 31-én nyugalomba vonul. Sok-sok hálás tanítvány szeretete és tisztelete kíséri. A Mindenható gazdag áldását kívánjuk a jól megérdemelt nyugdíj éveire.”²⁰ Az egyházkerületi közgyűlésen is megemlékeztek róla. Az igazgató tanács jelentette, hogy Tóth Lajos főiskolai ének- és zenetanár 1937. január 1-jén nyugdíjba ment. Az egyházkerület Tóth Lajosnak 25 évi kitűnő szolgálatáért meleg elismerését fejezte ki. Az igazgató tanács jelentette, hogy „a m. kir. Vallás és Közoktatási miniszter úr Tóth Lajos főiskolai ének- és zenetanárnak nyugalomba vonulása alkalmával 45 éven át példás buzgalommal és kiváló eredménnyel végzett ének- és zenetanári munkásságáért őszinte elismerését fejezi ki, az elismerő okiratot dr. Fedora Sándor tanügyi titkár, mint a főigazgatóság kiküldötte 1937. június 18-án adta át.”²¹

Családja

Tóth Lajos és Bíró Erzsébet bibliás, hitvalló, református kegyes-

ségre, istenfélelemre és embertiszteletre nevelték gyermekeiket,²² akik közül többen a tudomány és kultúra csúcsaira jutottak.

Sándor Hajdúszoboszlón végezte el a polgári iskolát, majd Pápán a tanítóképzőben szerzett oklevelet, s tanítóként dolgozott nyugdíjazásáig.

Endre egyháztörténész lett és előbb teológiai tanárként működött Pápán, majd pedig Debrecenben.

Lajos az elemi iskola után a Pápai Református Kollégium Gimnáziumában tanult, érettségizett s Budapesten tanult tovább a Pázmány Péter Tudományegyetemen matematika-fizika szakon Eötvös-kollégistaként. Diplomája megszerzése után a debreceni Tisza István Tudományegyetemen lett tanársegéd az elméleti fizikai tanszéken. Később a debreceni Orvostudományi Egyetem tanszékvezető tanára lett.

Ilona Pápán a Református Nőnevelő Intézetben szerzett tanítónői diplomát, sokáig Táp községben tanított, majd Rákospalotára került férjével s ott tanított nyugdíjaztatásáig.

Irma is a Nőnevelőben szerzett tanítónői oklevelet. Lányi Jenő soponyai lelkész felesége lett.

Erzsébet is tanítónőnek készült, de korai halála megakadályozta abban, hogy tudását kamatoztassa.

Kálmán elemi iskolai tanulmányai után a kollégium gimnáziumában tanult, zenei pályára készült, de mégsem azt választotta, hanem teológus lett. Két évig tanult az utrechti egyetemen, aztán zánkai, később nyárádi lelkész lett. Óraadóként dolgozott a még meglévő Pápai Teológiai Akadémián. Ennek megszűnte után Budapesten választották meg teológiai akadémiai tanárnak. Mindkét teológiai tanár gyermeke az atyai örökség szellemében lelkigondozói módon nevelt és tanított. Biblikus, református hitvallásos teológiát művelve segítették és elkötelezték a leendő lelkészeket református egyhá-

zunk és népünk szeretetére és szolgálatára.

¹ Sz. Nagy Károly ének- és zenetanár: Bizonyítvány Tóth Lajos zenei képzettségéről. Debrecen, 1891. július 4. A bizonyítvány fénymásolatáért e helyen is szíves köszönetet mondok Tóth Kálmán professzor úrnak.

² Független Hajdúság. 1911. május 6.

³ Dunántúli Protestáns Lap 1911. 151.

⁴ Faragó János levele Tóth Lajosnak. Pápa, 1911. május 5. A levél Tóth Kálmán professzor birtokában van.

⁵ Pataky László: Dr. Tóth Endre. Megemlékezés életéről és életművéről a pápai öregdiákok 1995. áprilisi budapesti összejövetelén. Kézirat. 1-2. Győr, 1995.

⁶ Dunántúli Protestáns Lap 1911. 320-321

⁷ Tanári kari jegyzőkönyv. 3/1927. szeptember 22. A Dunántúli Református Egyházkerület Könyvtára. 6/d/6.

⁸ Tanári kari jegyzőkönyv 8/1929. szeptember 6. A Dunántúli Református Egyházkerület Könyvtára 6/d/6.

⁹ Erdei Gyula: Jeles hajdúszoboszlói tanítók és tanárok. In: Négyszáz év Hajdúszoboszló történetéből. Szerkesztette: Gazdag István. Hajdúszoboszló, 1989. 288.

¹⁰ Pápai Kollégiumi Lapok 1935. 4. szám 32. Az előadó különösen a gyermek Liszt Ferencet jellemezve igyekezett az ifúsághoz férközni. Hangsúlyozta Liszt magyarságát s annak bizonyosságait.

¹¹ Tóth Kálmán: Emlékmorzsák. In: Pápai Kollégiumi történetek. Szerk. Csizmadia Károly. Pápa, 1989. 23.

¹² Tóth Gabriella közlése Pótor Imrénél Debrecenben, 1995. február 5-én.

¹³ Tóth Kálmán i.m. 23.

¹⁴ Ugyanezt a művet 1932. október 6-án is előadta a főiskolai énekkar.

¹⁵ Dunántúli Protestáns Lap 1920. 38.

¹⁶ Tanári kari jegyzőkönyv 8/1926. szeptember 9. A Dunántúli Református Egyházkerület Könyvtára 6/d/6.

¹⁷ Idézi Pataky László i.m.-ben 7.

¹⁸ A Pápai Református Főiskola Értesítője az 1928/29. iskolai évről. 23.

¹⁹ Dunántúli Protestáns Lap 1929. 17.

²⁰ Pápai Kollégiumi Lapok 1937. szeptember 13.

²¹ Egyházkerületi jegyzőkönyv. Pápa, 1937. 51/1937. október 20. Egy tanéven át óraadók látták el az ének- és zenetanítást. Tóth Lajos megszűnt állását két jelölt pályázta meg: Szabó Sándor okleveles középiskolai énektanár, okleveles lelkész, valamint Csenki Imre okleveles középiskolai énektanár, okleveles tanító. Tóth Lajos örökébe 1937. szeptember 1-től Szabó Sándor tanár lépett. Az említett jegyzőkönyv 88. pontja megörökítette, hogy Tóth Lajos 130 Pengős havi nyugdíját az egyházkerület 70 Pengővel felemeli 1937. január 1-től, és azt havonként előre folyósítja.

²² Példás családi életüket gazdag gyermekáldás kísérte. Gyermekeik: Erzsébet, Béla, Sándor, Endre, Lajos, Lajos, Ilona, Erzsébet, Irma, Vilma, Erzsébet. A 12. gyermek csak néhány óráig élt. Béla és Mária (1912. november 7-én születtek és néhány hónapos korukban elhaláloztak), Kálmán (1917. július 16-án született). 15 gyermekük közül 7 érte meg a felnőtt kort.

Kisebbségben - Az Országos Református Tanáregyesület

X. Konferenciája

Az Országos Református Tanáregyesület Kisebbségben címmel rendezett konferenciát 2000. november 17. és 19 között Rimaszombatban. Már a konferencia helyszíne is – a rimaszombati (Szlovákia) Tompa Mihály Református Gimnázium – az ORTE örvendetes gazdagodásáról ad hírt: bekapcsolódtak az egyesület munkájába a határon túli magyar kollégáink is a Felvidékről, Erdélyből és néhányan Kárpátaljáról. Molnárné Pelle Beáta, a

vendéglátó gimnázium igazgatónője ráadásul közel egy évszázados régi ismerősként köszöntötte az egyesületet beköszöntőjében, az 1902-ben alapított ORTE ugyanis 1907-ben már ülésezett Rimaszombatban. A tanácskozás – amint azt a cím is érzékelteti – az elmúlt év munkájának áttekintése mellett az országhatárainkon túli református iskolák és tanáraik helyzetével és lehetőségeivel foglalkozott.

KOVÁCS DÁNIEL

Egyház a szekularizált világban az új évezred küszöbén

A cím minden lényeges szava teológiai fogalom. Ezzel nem azt kívánom állítani, hogy az egyház mindenkor helyzetét vizsgálva nem szükséges diszciplináris összefüggésekben gondolkodnunk, de ha a helyzetünket csak történetileg-szociológiailag értelmeznénk, akkor lehangelőan téves következtetésre jutnánk: rezignáltan tudomásul vennénk, hogy sajnos mára a mi időnk lejárt, kiöntenénk fájó ellenérzésünket az elmúlt történelmi korszakra, amelyik – úgymond – egyedül felelős mindezért, és Vörösmarty vén cigányának „profetikus” konokságával állítanánk, hogy jönnek még ránk válságosabb idők is. Esetleg lelkesen üdvözlőnk néhány napjainkban oly divatos „vallási megújulást”, mit sem törődve azzal, hogy némelyik ultrakonzervatív vagy fanatikus, beteg, esetleg perverz, csupán az egyház csírázó „jövőjére” tekintenénk benne. És ezzel máris megérkeznénk az egyházzal kapcsolatban a „jövő” kifejezéshez, amely távolról sem teológiai kategória.

Ide illenek Békési Sándor szavai a Theológiai Szemle egyik korábbi számából: „A keresztyén embernek nem jövője, hanem *eljövendője* van, és ez óriási különbség. A jövő a fiait felfaló Kronosz, a könyörtelen idő uralma alatt emésztődik; viszont az *eljövendő* ura az, aki van, volt és *eljövendő* újjáteremteni az elnyelt időköt is. A jövő titokzatos ismeretlenségbe burkolódik; addig tolható ki, ameddig a törekeny emberi erő

és élet képes rá, s ahogy a szólás mondja, egy biztos benne: a halál. Az *eljövendő* azonban nagyon is ismert: a személyes Megváltó, Jézus Krisztus eljövetele az, aki az újjáteremtett eget, földet és életet hozza magával az újjászületett embernek. A jövő elmúlásra van ítélve, a vég határolja be; ezzel szemben az *eljövendő* a radikális megújulást és határtalan beteljesedést tartalmazza... a megígért Isten országával hozzánk közelítő valóságot, melyben már itt e földön, Krisztus gyülekezetének körében részesülünk. Tehát az *eljövendő* a keresztyén ember jelene: örökös jelene; Isten iránti hálájának, mint felelős cselekedeteinek itt és most megvalósítandó *kairosza*: kitüntetett szent ideje.”

Mindezekből az következik, hogy az egyház helyzetét történetileg-szociológiailag vizsgálva (amire a maga helyén nyilván nagy szükség lehet) leírhatnánk sok újat, csupán azért, mert éppen csak átléptük az új évezred küszöbét, de ugyanez az ok önmagában aligha vezet hitbéli jobbulásra. Az ezredforduló dátumának vonzása előtt ugyanis az egyház evilági és tanbeli helyéről autentikusan szóló teológusok gondolataihoz ma is a friss aktualitás élménye társul. Egyházi meghatározásaikban közös, hogy *a Krisztus a centrum, a Fő*, nem pedig a test, az ekklezia, valamint az, hogy *az egyház a küldetésében létezik*. Lássunk néhány ilyen meghatározást!

Luther: „Egyház ott van, ahol Krisztus.” Vagy ahogyan a reformá-

ció hitvallásai (például a Confessio Augustana VI. fejezete) fogalmazzák: „ahol az ő evangéliuma hirdetetik és a sákramentumok helyesen kiszolgáltatók.” Vályi Nagy Ervin „Egyház az idők peremén” című cikkében ehhez a következőket fűzi: „Szinte fölösleges mondani, mert evidens, hogy egyház nem ott van, ahol egyházi épületek, fényes vagy fekete öltözötű egyházi emberek, jól működő egyházi intézmények vannak, hanem ahol Krisztus van. Épületek, emberek és intézmények mindig ez előtt a kérdés előtt állnak: nyitottak-e Krisztus felé? Fényátengetők-e, vagy olyan zártak, mint egy föld alatti bunker? Önmagukban valók, mind Dosztojevszkij nagy Inkvizitorának egyháza.”

A II. Helvét Hitvallás XVIII. fejezete szinte „megbotránkoztatón” fogalmaz, amikor az egyház szolgálóinak a rendeltetésével foglalkozik: kifejti, hogy Isten a maga hatalmával tudna *közvetlenül*, tehát szolgálók, eszközök segítségével nélkül is egyházat gyűjteni, „de jobban tett nekik az emberek között, az emberek szolgálata által munkálkodni”. J. J. von Allmen, a XVI. századi reformáció tisztségfogalmának legjobb ismerője írja: „az egyház létének alkotóeleme a „szent szolgálat”. Ebben a minőségében kell látnunk, ügyelve arra, hogy az egyházi szolgálatot ne fosszuk meg a jelentőségétől, és ne tulajdonítsunk neki a kelleténél nagyobb fontosságot.

Barth a Krisztus testeként értett egyházzal többek között az alábbi három tételt állítja:

1. A világ Krisztus munkája nélkül elveszett volna.
2. A világ nem lenne okvetlenül elveszett az egyház nélkül.
3. Az egyház a világ nélkül viszont elveszett lenne.

„Barth ezzel nem leértékeli az egyházat (fűzi hozzá mindehhez Vályi nagy Ervin fentebb említett írásában), hanem a helyére teszi, oda, ahol sem túl sok jelentőséget nem tulajdonítanak neki, sem nem fosztják meg méltóságától. Ez a hely: a Krisztus szolgálata. Ha ennél több akar lenni, akkor eltorzul. Az egyház léte = a küldetése. Meg kell szabadulnunk attól a téveszmétől, hogy az egyház *van*, mert papjai, püspökei, intézményei vannak, s aztán egyik tevékenységeként vállalja a missziót... Az egyház nincs, nem létezik önmagában, csak Krisztusban... Ha ez nem így van, akkor nemcsak József Attilával történik meg, hanem másokkal is, hogy az „egyházban” nem talál „Istent csak papot”, csak hivatalt, hivatali órát, hivatalos hangot és közönyt.”

Bonhoeffer a félreérthetőségig kiélezi a kérdést, mikor az egyházat a Krisztus „másodlagos” (földtörténeti) létformájának definiálva „a gyülekezetként létező Krisztus”-ról beszél. 1944. július 16-án ezt írta: „Isten hagyja magát kiszorítani a világból – a keresztre”. – A legszélre, a Golgotára. Ez a mindenkor Krisztus-szituáció, a Krisztus helyzete a világban. A mártír teológus e szavai nyomán ébrednek Vályi Nagy Ervin kérdései: „Diaszpóra, kisebbség, peremszituáció: ez a világkeresztyénség tényleges köznap helyzete. A ránk vonatkozó kérdés (és most egészen konkrét módon magunkra gondolok: a magyar reformátusokra, teológusokra, lelkészekre) így hangzik: ...kiszorításunkat, kisebbségbe kerülésünket, peremszituációnkat csak a *szekularizáció* eredményének tekintjük, vagy tudjuk úgy is érteni, mint a Krisztusban létünk, a hozzátartozásunk normális következményét:

...A peremszituáció, a kisebbségi sors *teológiai* látásából hiányzik a melábu, a nosztalgia... Miért ne fedezhetnénk fel az egyház félreszorulásában, peremszituációjában valami Krisztus-szerűt, az Úrhoz méltót? Nem valószínű, hogy Krisztus-szerűség ott van, ahol az egyház trónol, parancsol, előnyöket élvez, közvetett hatalommal rendelkezik... Az egyház szituációja a *perem*: – ott van a Krisztus-hit normális helye. Ott vagyunk együtt Krisztussal, akiben Isten hagyta magát kiszorítani a világból... A kérdés csak az, hogy a *peremen* a kiszolgáltatottságban megmaradunk-e Krisztusban? Az igazságot, Krisztust őrizzük-e, azt, ami ránk van bízva, vagy csak a múltunkat, amikor még „nagyok, valakik” voltunk?

A mai, kisebbségben élő egyház történelmileg fontos tényező. Lehet pékműhely, ahol a jövő kenyere sült azoknak, akik ma csak köveket kapnak... ahol kisarjad az ige a ma és a holnap számára. A *peremen* a Krisztusban megmaradó egyház az Isten kísérlete!”

Jelentéktelenné zsugorodunk, hasznavehetetlenné leszünk, elveszünk ebben a helyzetben? Próbáljunk meg új arcot, új hangot, új tartást találni! Megtörténhet, hogy erre néhányan vagy többen fölfigyelnek, és mint Jeruzsálem és Júdea lakosai, kimennek a pusztába az új hangú és új életformájú Keresztelő Jánoshoz, aki készítette az Úrnak útját.

Ennek az úton-létnek két elhibázási módjáról szólok még Vályi Nagy Ervin fent említett írása nyomán:

Az egyik a *bezárkózás*.

Arról a jelenségről van szó, „amelyben az egyház – vagy annak hangadója – beássa magát egy pozícióba... és azt védi, mint egy harcálláspontot. Védi magát a jelenvaló világgal szemben... Ennek a beásásnak, elzárkózásnak, védekező magatartásnak vannak szép motívumai és igazolásai, mint például: védjük a múltat, konzerváljuk a hagyományainkat... Ámde ez a rendelet, tradíciót őrzés lehet a lustaság, a kényelem, a fantázia-nélküliség

ürügye is. Nem az őrzők vigyáznak a strázsán, akik a holnap érdekében virrasztanak, hanem az intézmény hivatalnokai, hivatalsegédei és menedzserei. Ezeknek nem a küldetésre van gondjuk, hanem az intézmény működésére, a tegnapi épület, a skanzen rendjére. Arra, hogy ez működjék, és fogadja a kíváncsi látogatókat, akik a múlt nyomait keresik, és esetleg fizetnek is a belépésért.” – Így csinálunk az isten világából vallásos rendet, válunk a tradicionális előírások keményszívű öreivé.

A másik elhibázási mód a *teljes hasonulás*. Az előző „gettóizálja”, múzeum, rezervátummá teszi az egyházat, ez viszont az a modernkedés, amely szóhasználatban, nézetekben az éppen felszínen levő divatokhoz és ezek igényeihez fazonírozza az evangéliumot.

Az idézett cikk szerint az *elzárkózás* és az *idomulás* között van egy harmadik élet-megjelenési forma: a „bohócé”. Kultúrtörténeti előképe az udvari bolond, aki az abszolút monarchia vagy a fejedelmi önkény idején „őfelsége” egyetlen lehetséges ellenzéke volt, lekomázta a kényurat: státusa: a *státuson kívüliség* volt. Az ragadja meg benne a figyelmet, hogy vonakodik betölteni a kívülről rárótt szerepet. Mint az az egyházi ember, amelyik nem szeretne pusztán hivatalnok, ceremóniamester lenni.

Ide kívánczik a bohóc-kép bibliai alapja: „Az Isten minket, apostolokat, utolsóként állított, mintegy halálra szántakul: mert látványosság lettünk a világnak, úgy angyaloknak, mint embereknek. Mi bolondok a Krisztusért, ti pedig bölcssek a Krisztusban, mi erőtlenek, ti pedig erősek, ti dicsőségesek, mi pedig gyalázatosak.” (1Kor 4,9-10) – A Krisztus mértéke az, hogy ezekből az utolsókból lesznek az elsők, aki pedig magát felmagasztalja, beépíti magát a sima funkciókba, megaláztatik.

Vállaljuk-e ezt a külön „szerepet” saját mai „peremszituációinkban” egy pillanatra fel nem adva az abban való hitet, hogy a mi munkánk nem hiábavaló az Úrban?

GÉRESI RÓBERT

Protestáns egyházak, iskolák kisebbségi helyzetben

1. Kisebbségi helyzet

Az adott kifejezés általánosan használt olyan állapot jellemzésére, amikor egy állam határában belül a többségi nemzet mellett egy más nemzethez, népcsoporthoz, vallási vagy kulturális örökséghez tartozók élnek. Napjaink társadalmában az országon belüli – létszámból adódó – hátrányos helyzet minden kisebbség alapvető problémája. A többség (ritkább esetben tudatosság nélkül, gyakrabban nagyon is tudatosan) nyomást gyakorol a kisebbségre, befolyásolja azt, meg kívánja változtatni annak életét. Az állam (a többségtől határozott támogatást élvezve) sok esetben a kisebbségi csoport teljes beolvadását tekinti a megoldás kulcsának, és hatékonyan tevékenykedik e cél elérésére. A XX. század több történelmi eseménye is azt igazolja, hogy sok esetben az állam a számára hátrányos döntés ellenére is inkább megváltik kisebbségi állampolgáraitól, minthogy az együttélés lehetőségét biztosítsa (ld. kitelepítések a világháború után, pl. Csehország, napjainkban: „menjenek Magyarországra” stb.).

Tételek:

A XX. században az európai politikai döntések több millió magyart választottak el egymástól. Szeretnénk kicsit finomítani azon az általános helyzetértékelésen, amely azt gondolja, hogy a jelenlegi „anyaországról” szakítottak le több millió embert. Ez igaz, de más szempontból tekintve az államhatárok megváltoztatásával nem csupán az „anyaországról” szakították le a népünkhöz tartozó milliókat, hanem a leszakított milliókat is elválasztották egymástól. (Királyhelmecek is veszteség Munkács, nem csupán Nyíregyházának.)

A jelenlegi helyzetet szemlélve, a kárpát-medencei magyarság tekintetében előnyösebbnek tartanám, ha az anyaországon kívül élőkre úgy néznénk, mint akik peremhelyzetbe kerültek. A kárpátaljai magyarság tehát első soron nem Ukrajnában élő magyar kisebbség,

hanem a kárpát-medencei magyarság peremhelyzetbe került része. És itt nem csupán a földrajzi helyzet-minősítésről van szó, hanem gazdasági, kulturális, társadalmi helyzetről. Ez a helyzetértékelés ugyanis a felvidéki magyarságról nem úgy gondolkodik, mint a 4,5 millió szlovák félmillió kisebbségéről, hanem mint a 15 milliós kárpát-medencei magyarság félmillió részéről, mely akaratán kívül egy másik állam keretein belül él, peremsituációban kell szembesülnie azokkal a kihívásokkal, melyek életére nagy hatással vannak.

2. Protestáns egyházak peremhelyzetben

Véleményem szerint a kárpát-medencében élő magyarság történelmi egyházai által képviselt szellemiség ugyanilyen peremhelyzetben van. A keresztyén-keresztyén hit, gondolkodásmód, életmód a szekularizáció és a különböző keresztyénellenes ideológiák nyomása kiszorult a „központból”. Tehát nemcsak az „anyaországon” kívüli egyházak, egyházi intézmények vannak kisebbségben, hanem az anyaországiak is. A határon túliak számára ez csak még nehezebbé teszi a helyzetet, éppen a korábban említett tényezők miatt.

3. Határon túli református oktatási intézmények helyzete

A kisebbségbe szorult nemzetrészeknek ugyanúgy szükségük van arra, hogy egyházi intézmények segítségével megerősítsék keresztyén hitüket, mint az „anyaországi” magyaroknak. A „kétszeresen peremhelyzetben” élő intézmények azon túl, hogy a keresztyén hit sáfárai, jelentős szerepet játszanak a nemzeti önazonosság megőrzésében és továbbvitelében. Mindközben intézményeink olyan csábításnak vannak kitéve, amelynek nagyon nehéz ellenállni. A létezés és a létezés minősége közötti feszültség feloldása ugyanis nem egyszer elodázódik. Magyarán: az in-

tézmény minősége másodlagos szemponttá válik.

Az anyaországban az egyházi oktatási intézmények az állami oktatási intézményektől elsősorban abban különböznek, hogy a keresztyén hit előtérbe helyezésével kívánják oktatni és nevelni. A különbség tehát egy egyházi és egy nem egyházi intézmény között az, hogy az előbbi a keresztyén családokat, a keresztyén kultúrát és életmódot kívánja előtérbe helyezni, a nem egyházi intézmény meg csupán oktatni akar.

Miközben az anyaországi peremhelyzet ilyen törekvések elé állítja a felelősen gondolkodó döntéshozókat, addig a határon túli intézmények számára a kérdés még fokozottabban előtérbe kerül, hisz a nemzeti öntudat hordozása küldetesként még erősebben jelen van az életükben. Jogos, érthető és elfogadható lehetőség az egyház viszonylagos függetlenségét kiaknázó (az állami intézményrendszerrel független) oktatási intézményrendszer létrehozása. Véleményem szerint ezen iskola-rendszer megvalósítása nagyban hozzájárulnak a peremhelyzetben élő nemzetrészek felemelkedéséhez. De a keresztyén egyház számára elfogadhatatlan alternatíva, hogy csupán a nevét kölcsönözze az intézmény számára, keresztyén üzenetet pedig inkább ne, vagy a lehető legkisebb mértékben hordozzon.

Amennyiben a keresztyén értékrend része a néphez, nemzethez tartozás megbecsülése, annyiban egy keresztyén intézménynek is része kell legyen mindez. Egy református intézmény tehát akkor működik jól, ha a Krisztusba vetett hithez kapcsolja a nemzethez való hűséget, és akkor téveszt célt, ha ezt megfordítva kívánja tenni.

Célunk (talán jobb kifejezés lenne: álmunk) egy olyan oktatási intézményrendszer megalkotása, mely a keresztyén hitet és életmódot terjeszti a Kárpát-medencében élő magyar nép körében, és teszi mindezt Megváltójába vetett hite erejéből. „...a ti mennyei Atyátok sem akarja, hogy elveszen egy is e kicsinyek közül.”

DR. ERDÉLYI GÉZA, MOLNÁR SÁNDOR

A felvidéki református egyház és a magyarországi református egyház kapcsolatai

A mi együvé tartozott, az szétszakított. Tájainkon a magyarság egyik napról a másikra taszított ki-sebbségi sorsba, másodrangú emberré lett szülőföldjén. Az új államalakulatba, a létrejött Csehszlovák Köztársaságba 275 református anyaegyház, 66 társegyház, 87 leányegyház és 12 missziói egyházközség tartozott. Ezekből később megalakult a „Szlovenszkói és Kárpátaljai Egyetemes Református Egyház”. Egy későbbi, 1930-ból származó népszámlálás szerint ennek az egyháztestnek 216.267 híve volt. Ebből Kárpátaljához 69.239, Szlovákiához pedig 143.887 lélek tartozott. Hozzávetőlegesen 10.000 főre tehető ebben az egyháztestben a szlovák-ajkú hívők száma. Feltételezhető, hogy a Csehszlovák Köztársaság megalakulásakor ennél jóval több református élt itt, de tudvalevő, hogy a Trianon utáni hatalomváltás következtében a leszakított területekről meglehetősen sok értelmiségi költözött át az anyaországba. Többek között például két református püspök távozott a maradék Magyarország területére: dr. Révész Kálmán, a tiszánineni egyházkerület püspöke Kassáról, Németh István dunántúli püspök pedig Komáromból. A maradék hívek számát tekintve tehát mintegy 200.000 fölötti lélek került idegen uralom alá.

Az új államalakulatban évekig tartott, amíg a református egyház szervezett egyháztestté épült. Eredetileg az itteni reformátusok három hagyományos magyar egyházkerülethez, a dunántúli, tiszánineni és a tiszántúli egyházkerületekhez tartoztak. A szlovenszkói szerveződő egyház is ehhez a hagyományos felosztás-

hoz tartja magát, és 3 egyházkerületbe szerveződik: a dunántúli vagy dunai, a tiszánineni és a kárpátaljai egyházkerületbe, amely az eredeti tiszántúli egyházkerület itteni maradéka akart lenni. A dunántúli és a tiszánineni egyházkerületek 1921-ben, míg a kárpátaljai egyházkerület csak 1923-ban alakult meg az egyházmegyék új püspökeivel: Balogh Elemér, pozsonyi lelkésszel (1921-1938), Pálóczi Czinke István rimaszombati lelképásztórral (1921-1929) és Bertók Béla munkácsi lelkésszel (1923-1939). Az egyháztestek, az egyházkerületek a legfelsőbb közös kormányzati szervben, az Egyetemes Konventben szerveződtek, amely 1921-ben kezdte meg működését. A Csehszlovák Köztársaságban rekedt reformátusok első törvényhozó zsinata 1923. június 17-25. között ülésezett Léván. Feladatának az új államjogi helyzet kialakulásának következtében létrejött állapot törvényes megfogalmazását tekintette. Ezen a zsinaton szövegezik meg és fogadják el az egyház alkotmányát is, amit a Csehszlovák Köztársaság állami szervei sosem fogadtak el, aminek következtében a református egyház a Csehszlovák Köztársaságban hivatalosan nem is létezett, következésképpen *kongruát*, állami segílyt sem kapott.

Az alkotmányon túl azonban több egyéb, mindennapi szervezeti feladatnak számító problémát is meg kellett oldani. Ilyen volt a hazai lelkészképzés kérdése is, mivel a Csehszlovák Köztársaság rendelete értelmében azokat a lelkészeket nem lehetett alkalmazni, akik 1921 után a köztársaság határain kívül végezték el teológiai tanulmányaikat. Így gyorsan meg-

kellett oldani a hazai lelkészképzés problémáját. Két évre rá, 1925. szeptember 22-én ünnepélyes keretek között nyitotta meg kapuit a losonci teológiai szeminárium, mégpedig 22 hallgatóval. 1926 szeptemberében a csehszlovák hatóság fel akarta számolni a intézményt, a bezárás veszélyét csak azáltal sikerült elhárítani, hogy az akkor éppen Genfben ülésező Presbiteri Világszövetség közbenjárt a csehszlovák kormánynál, amely végül is akceptálta, megtúrta, de semmilyen anyagi támogatásban nem részesítette a teológiát. Gyülekezetek, magánszemélyek és az egyház, valamint a külföldi egyházak tartották fenn az intézményt. Csak kuriózumként jegyezzük meg, hogy 1936-ban a szlovák atyafiak a Szlovenszkói Szlovák Kálvinisták Szövetsége nevében beszélvén, azzal a kérelemmel fordultak az Egyetemes Konventhez, hogy az a szlovák gyülekezetek szlovák nyelvű és nemzetiségű lelkészi utánpótlásáról is gondoskodjon a losonci teológia. A Konvent 1936. október 15-én, Kassán foglalkozott a kérdéssel, és úgy döntött, hogy mindezt megértéssel kezeli, és a szlovák testvérek bátran küldjék a teológiára érettségizett fiataljaikat. Ezt annál is inkább tehettek, mert már amúgy is voltak szlovák ajkú hallgatók a teológián.

A losonci teológia egészen 1939 januárjáig működött, ez idő alatt 200 diák tanult kapuin belül, melyből 118 hallgató fejezte be tanulmányait. A losonci szemináriumból 162 lelkész állt egyházi szolgálatba. Itt azonban meg kell jegyezni, hogy a Csehszlovák Köztársaság a losonci teológia végzettjeit sohasem ismerték el

felsőoktatási abszolvenseknek, tehát egyetemet vagy főiskolát végzett hallgatóknak. Ennek ellenére, ha nem is *de iure, ám de facto a teológia volt az egyetlen magyar nyelvű felsőoktatási intézet az akkori Csehszlovák Köztársaságban!* Ezen a ponton kívánczik ki belőlünk ama bibliai mondás, hogy *semmi új nincs a nap alatt*, mert a történelem és az emberi rosszindulat megismétli önmagát: ma is van, 1994 óta egy teológiánk, amelyet a Szlovák Köztársaság mint a néhai Csehszlovák Köztársaság jogutódja, ugyancsak nem ismer el felsőoktatási intézményként, s pontosan úgy, mint a két világháború közötti Csehszlovákiában, anyagilag sem nem támogatja, sem fel nem veszi felsőoktatási intézményei sorába.

Ez idő alatt 21 tanár tanított huzamosabb ideig az intézetben. Az oktatók zöme többségében hazai illetőségű volt, de voltak közülük olyanok is, akik nem az akkori Csehszlovák Köztársaság állampolgárai voltak, pl.: dr. Módis László debreceni vallásoktató lelkész, aki héber nyelvet és ószövetségi teológiát tanított, továbbá dr. Nagy József, erdélyi illetőségű tanár, aki egyháztörténetet tanított, dr. Tunyogi Csapó András, aki ugyancsak erdélyi volt, és ószövetségi teológiát tanított, dr. Muzsnay László, aki lélektant és filozófiatörténetet tanított.

E felsorolt tények is bizonyítják, hogy az együvé tartozás tudata továbbra is élt a szétszaggatott nemzet- és egyháztestben, annak ellenére, hogy a csehszlovák állami szervek azt hangsúlyozták, hogy mind az egyház, mind pedig más magyar szervezetek el kell szakadjanak az anyaországtól, és nem szabad vele a kapcsolatokat ápolni. Ezt volt hivatva támogatni a már említett kormányrendelet is, amelynek értelmében csak olyan 1921 után végzett lelkészeket lehetett alkalmazni, akik a Csehszlovák Köztársaság határain belül végezték el a teológiát.

Az egyes egyházközségek, eszteremsek, valamint az egyes személyek ennek ellenére fenntartották a kapcsolatokat, s ebben az együvé tartozás tudata mutatkozott meg. Teológiai irodalom, akár könyv alakban, akár folyóiratok formájában megjelent publikáció szabadon és természetes módon hatott a határ innenső és túlsó oldalán. A kettészakított egyháztestek továbbra is élénken érdeklődtek egymás sorsa iránt, és semmi sem kerülte el figyelmüket, ami a másiknál történt. Határon innen és határon túl a református egyháztestek megtartották hagyományos kegyességüket, szokásaikat és az istentiszteleti rendtartásukat.

Az első bécsi döntés (1938. november 2. – Belvedere-palota) után zömmel minden visszarendeződött a régi kerékvágásba, gyülekezeteink visszakerültek az anyaországhoz, és betagozódtak a régi egyházkerületekbe. Még a losonci teológia diákjait is átvették a magyarországi teológiák. Persze, azért az újonnan megalakult Szlovák Köztársaság területén is maradtak református gyülekezetek, melyek között egyaránt voltak magyar és szlovák ajkúak. Az anyaország kapcsolata ezekkel sem szakadt meg, itt azonban újfent meg kell jegyezni, hogy a Szlovákia területén rekedt, összesen 28 gyülekezetet, amelynek nemzetiségi megoszlása egyenlő arányban volt szlovák és magyar, s amelyik külön egyházkerületbe szerveződött volna, a Szlovák állam hivatalosan soha nem ismerte el.

A második világháború után már a kárpátaljai területek nem tartoztak Csehszlovákiához, így a kárpátaljai egyházkerület is a továbbiakban a Szovjetunióhoz tartozott. Egyházunk az 1945-től 1949-ig terjedő korszakban élte át a legnagyobb megpróbáltatásokat. A Kassai Kormányprogram és a beneši dekrétumok következtében egyházunk tagjai elve-

szítették állampolgárságukat, gyülekezeteink pedig intézeteiket, és anyagi javainak jelentős részét. Ügyszólván mindnyájan a háborús bűnösök listájára kerülünk – még ha nem is hivatalosan, de felfogásban annál inkább. Többen elmenekültek Magyarországra, egyháztagjaink egy jelentős részét pedig kitelepítették. Már az is jelentős rész volt, akiket háborús bűnösként, közvetlen a világhégés után dobtak át 60 kg-os csomaggal a határon, de ez mind elenyésző volt ahhoz képest, amikor gyülekezetünk tagjait ún.: „fehér lappal” telepítették át Magyarországra, a lakosságcsereéről szóló egyezmény alapján. Mindnyájan jól tudjuk, hogy ez a „lakosságcsere” úgy működött, hogy Magyarországról ide az jött, aki önként jelentkezett, innen pedig erőszakkal telepítették át azokat, akiknek a hiánya a legfájdalmasabb volt nemzeti közösségünk és egyházunk számára. Lelkészeket, tanítókat, értelmiségieket és vagyonos, tehetőse embereket telepítettek át leginkább. Ez fájdalmas volt, és veszteségeink nagyobbak voltak, mint az egész világháborúban. Az áttelepítés pusztítása után a költő talán azt mondta volna: „*Sírva tartlóz, aki él, király te tetted ezt...*” Voltak gyülekezeteink, amelyekből csak az elenyésző töredék maradt a szülőföldön. De alig maradt olyan gyülekezet, amelyet a kitelepítés, a megcsönkítés ne érintett volna. E szörnyű akció eredményét még ma is érezzük, templomaink padjai még mindig nem teltek meg, az elhurcoltak helyei még mindig üresen tátonganak.

Ezekben az években a Magyarországi Református Egyházzal való kapcsolat szinte a nullponton állt – hacsak azt nem nevezzük kapcsolatnak hogy a tőlünk elhurcoltak a Magyarországi Református Egyházba kapcsolódtak be. Református, onnan ide szinte alig jött.

1952-ben egyházunk újrászerveződött, most már egyetlen egyházkerületben. Ettől az időtől fogva, egészen a legutóbbi rendszerváltásig, nálunk a *bársonyos forradalomig* egyházunk különös környezetben élt: mivel határon innen és túl egyaránt az egyház fölszámolására törekedett a rendszer, ezért az egyházak mozgásterre, mind Magyarországon, mind a néhai Csehszlovákiában erősen behatárolódott. Életerük csak a templomokra és falaikon belüli rendezvényekre korlátozódott. Nyilvánosságot szinte alig kaptak, így egyházunk, a felvidéki református egyház és a magyarországi református egyház hivatalos kapcsolatai is a minimumra redukálódtak. Az egyházak egyetlen nyilvános nemzetközi lehetősége a hazai rendszer támogatása volt. Így a kapcsolatok jobbára csak a személyes kontaktusokra korlátozódnak, ezek is inkább a rokoni kapcsolatokban és a szoros baráti kötelékekben valósultak meg, persze ha a kitelepítésre gondolunk, akkor ez is sok ember kellett érintsen.

Az ötvenes évek végén, Prágában megalakul a keresztyén Békekonferencia (KMK), melyben mind a csehszlovákiai, mind a magyarországi egyházak – a római katolikus egyházat kivéve – képviseltetik magukat. Ennek keretében lehet már beszélni hivatalos kontaktusokról is, bár a magyarországiak nem annyira a mi református egyházunkkal, inkább a csehtestvér egyházzal alakítottak ki kapcsolatot – talán abból a megfontolásból, nehogy a

Magyarországi Református Egyházat valaki nacionalizmussal vagy irredentizmussal vádolja. Ennek ellenére, ettől az időtől fogva a kapcsolatok megélnéültek. Az említett békekonferencián mind a Magyarországi Református Egyház, mind a mi Felvidéki Református Egyházunk aktív szerepet vállalt. A hetvenes évektől kezdve a konferenciának az elnöke Tóth Károly, magyarországi püspök volt.

Az évek múlásával lassan oldódott a feszültség az állam részéről az egyházakkal szemben, aminek következtében az egyházak mozgásterre is tágult. A hetvenes években már egyházaink között is sokkal szorosabb a kapcsolat, a publikációk behozatala lehetségessé válik, sőt, kivételes esetekben már teológusaink is elmehetnek a magyarországi teológiákra vendég-hallgatóknak. A nyolcvanas években a gyülekezetek közötti kapcsolat is megélnéül: főleg a kitelepítettek és azok anyaországi gyülekezetei látogatnak el egykori otthonukba, de az itteni hívek is érdeklődéssel látogatják meg rokonaik és ismerőseik magyarországi gyülekezeteit. A publikációk cserélése, behozatala szinte már természetessé válik.

A rendszerváltás után, az 1990-es évet követő időkben a kapcsolatok egyre természetesebbek lesznek. Egyházuk tagja lesz a felújított Református Magyar Világszövetségnek, majd a Magyar Református Egyházak Tanácskozó Zsinatának is. Diákjaink már szabadon tanulnak magyarországi vagy más Kárpát-medencei teológiákon (pl. Kolozsvár), és ami a be nem avatottaknak talán kuriózumként hangzik, az 1994-ben, Komáromban megnyílt teológiánkon tanulnak magyarországi, erdélyi, kárpátaljai és délvidéki hallgatók is. Isten kegyelméből a szétszórt és majdnem megszáradt csontok egymásra találnak és az együvé tartozás szunnyadó lelke új életre kelti azokat.

MÓZES ÁRON

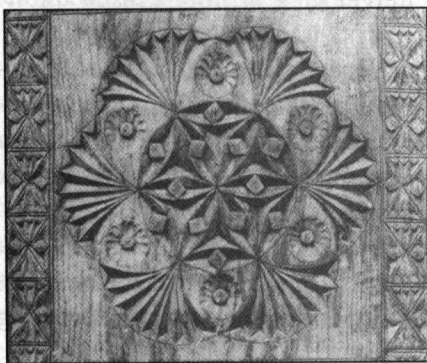
Minőségfejlesztés a közoktatásban

1. Bevezetésül

Ma, amikor az információs társadalomról beszélnek sokan, alázattal kell megállnunk, és be kell ismernünk, hogy képtelenek vagyunk követni mindazt az információáradatot, amit felkínál számunkra a környezetünk. Ugyanakkor meglehetősen zavarban vagyunk, mert igazán azt sem tudjuk bemérni, mely forrásokat tekinthetjük mérvadónak, illetve hitelesnek a gyors információnyeréshez. Sokan vannak ezért, akik úgy érzik, elsősorban arra kell hagyatkozniuk, hogy ki mondja, és nem arra, hogy mit. Ez pedig egy újabb csapdát rejt magában. Így aztán „fél szavakból sem értjük egymást”, elbeszélünk a másik mellett, és nincs nyitottság, hogy mérlegre tegyünk egy-egy kérdést. Így van ez néha akkor is, amikor az oktatás minősége kerül szóba.

2. A minőség

Nem kell a maradandó értékeket félre tenni, amikor a minőséget azokhoz kötjük, akik elismerik a minőséget – jelen esetben az oktatásban érdekelttekhez. Azt viszont félre kell tennünk, hogy mi mondjuk meg kizárólagosan (egy-egy iskola, óvoda vezetője, jobb esetben pedagógus testülete), hogy miben áll a minőség, és mi köze a tényekhez. Egy darabig talán mondhatjuk és elhihetjük, hogy jól látjuk. De hosszú távon az óvodás, iskolás gyermek, a gimnazista, a kollégista, a szakmát tanuló fiatal és mindannyiuk szülei, vagy az oktatási törvény által arra kötelezett felelős fenntartók fogják kinyilvánítani, hogy amit mi megfelelő látás hiányában jóhiszeműen, vagy megal-

kudva, belefáradva megfelelőnek, „minőségnek” tartunk, az nem az, nincs rá igény.

Nem csak becsalogatnunk kell a szülőt és a gyermeket, vagy a pedagógust a „reklámmal” az intézményünkbe, hanem meg kell szerezni a bizalmát, a megelégedettségét azzal, hogy amit ígértünk, illetve ami oktatási intézményeinktől elvárható, azt megvalósítjuk. Ez alapvetően etikai kérdés, de közvetlen konzekvenciája is van ránk nézve, amikor elviszik a tanulót, a testvért már nem oda hozzák, a szülő nem sok jót mond rólunk másoknak, vagy állandó elégedetlenség, feszült hangulat van a tantestületben. (Lehet ennek lényegtelennek tűnő oka is, pl.: rossz iskola-szülő kommunikáció. De más esetben talán mélyen magába kell néznie a vezetősnek, a pedagógusoknak.)

3. A minőségfejlesztés

Legyen bármilyen tevékenységről szó, mindig van tartalék, mindig van fejlesztésre lehetőség. Ez az esetek túlnyomó többségében nem több, hanem hatékonyabb munkát von maga után. Az intézmények nem jók vagy rosszak a hosszútávon gondolkodók megközelítésében, hanem önmagukhoz képest fejlődők, stagnálók, esetleg visszafejlődők.

A minőségfejlesztés a következő, egyszerű logikai sorra épít:

- Tervezzük meg a tevékenységünket.
- Valósítsuk meg a tervünket.
- Ellenőrizzük, hogy összhangban van-e az eredménnyel a terveinkkel.
- Ha nem, avatkozzunk be annak érdekében, hogy elérjük célunkat.

Ha elfogadjuk a tevékenységünk meghatározó mércéjeként az abban érdekelt véleményét, akkor az ő igényeikre tervezzük azt. (Nem egyikükére-másikukéra, hanem az ő csoportjukat reprezentáló igényekre). Ha egy pedagógi-

ai program valóban szerves része az intézményi életnek, összhangban van a mindennapokkal, csak így készülhetett, vagy így kell átformálni. Ahhoz, hogy megvalósítható célokat tűzzünk ki tervként, meg kell határozni azokat a kritériumokat, melyekben meg tudjuk fogalmazni a cél elérését. Ezek nyilván nem elvont dolgok, hanem konkrétumok, melyek a megvalósítás után lehetővé teszik a célok és az eredmények összevetését. Az összevetés pedig felveti a tevékenységünk módosításának szükségességét.

A COMENIUS 2000 minőségfejlesztő program

Az intézmény globális céljai a projektben (egységesen):

- Partnerorientált működés (COMENIUS 2000 Intézményi I. modell)
- Folyamatok szabályozása (COMENIUS 2000 Intézményi II. modell)
- Szervezeti kultúra fejlesztése (COMENIUS 2000 Intézményi II. modell)
- Folyamatos fejlesztés (COMENIUS 2000 Intézményi II. modell)

A megvalósítandó minőségirányítási rendszer követelményeit a COMENIUS 2000 Intézményi II. modell tartalmazza.

4. Az eddig történekről és a tapasztalatokról röviden az első elemek kapcsán

Mára a COMENIUS 2000 program pályázati támogatását elnyert 450 intézményben nem az a kérdés, hogy van-e értelme a program szerinti minőségfejlesztésnek, hanem az, hogy hogyan lehet mindazt megvalósítani, amit az intézményekben szükségszerűnek látnak az összegyűjtött adatok alapján. Különösképpen igaz ez azokban az iskolákban, óvodákban, ahol gyorsabb tempóban (COME-

NIUS II.) már a szülők, tanulók és más külső partnerek igényeit is felmérték. Ezek az adatok elsősorban következetesebb munkára, jobb szervezésre és kommunikációra, megfelelő információáramoltatásra, a munkatársi közösség építésére hívják fel a figyelmet.

Az első két fázis fő elemei a partnerközpontú működésben belül

- Nyitott önértékelés (Módszer-tanilag megalapozott belső mérés és párbeszéd az intézmény helyzetéről, melyben minden munkatársat megkérdezzük.)
- Érdekelte felek, partnerek igényeinek, elégedettségének felmérése. (Hogy lát bennünket a szülő, a tanuló, a gyermek és még mindazok, akiknek a véleménye fontos a számunkra a tevékenységünk, a jó oktatás és nevelés megtervezéséhez?)
- Igények elemzése (Melyek az erősségeink, olyan adottságaink melyekre tudunk építeni, és melyek a fejlesztendő területeink, milyen problémákat kell orvosolni?)
- Célmeghatározás (A megállapítottak alapján mit akarunk elérni rövid, közép és hosszú távon?)
- Intézkedési terv összeállítása (Ki, mit, hogyan, mikor tesz, és mindezt hogyan ellenőrizzük, eredményes-e?)

Mi történt az intézményekben?

TEVÉKENYSÉG	RÉSZTVEVŐK	DOKUMENTUMOK
Tájékoztató	Tantestület	
Helyzetfelmérés	Audit terv szerint	Audit jelentés
Bevezető képzés	Tantestület	
Támogató szervezet létrehozása	Fejlesztő csoport*	
Feladat- és erőforrás leltár	Intézményvezetés	Erőforrás leltár
Minőségfejlesztési munkaterv	Fejlesztő csoport	Munkaterv, feladatütemezés
Nyitott önértékelés kérdőívek elkészítése	Fejlesztő csoport	Kérdőív
Gyengeségek, erősségek, lehetőségek, veszélyek meghatározása egyfajta adatgyűjtő (KJ) módszerrel	Fejlesztő csoport	4 csoportmunka adatgyűjtésre
Klíma teszt kitöltése	Munkatársak	Klíma tesztek
Nyitott önértékelés kérdőíveinek kitöltése	Munkatársak	Kérdőív
SWOT analízis a GYELV KJ-k alapján	Fejlesztő csoport	SWOT táblázat
Klíma teszt, kérdőívek, KJ-k, audit jelentés kiértékelése	Fejlesztő csoport	Munkajelentés
Munkajelentés ismertetése	Tantestület	Jegyzőkönyv
Írásos jelentés elkészítése az önértékelés eredményéről	Fejlesztő csoport	Írásos jelentés
Az írás jelentés eredményeinek közzététele	Intézményvezetés	

* 6-8 fős csoport, akik a program megvalósításának legaktívabb résztvevői. Ők készítik el a kérdőíveket, végzik a csoportmunkákat, értékeléseket.

A nyitott önértékelés elemei

• Helyzetfelmérő audit

A COMENIUS 2000 Intézményi II. modell követelményrendszerével vetettük össze a pillanatnyi működést. Ez a követelményekre épített *kérdéslista alapján, mintavételes eljárással* történt.

• Klíma-teszt

Az intézmények döntő többségében a belső *díjazás, jutalmazás* kérdése a legkritikusabb, ami kommunikációs kérdésekre, a szervezeti kultúra állapotára vezethető vissza.

Sok intézményben jelölték kritikus kérdésként a *csapatpszellemet*

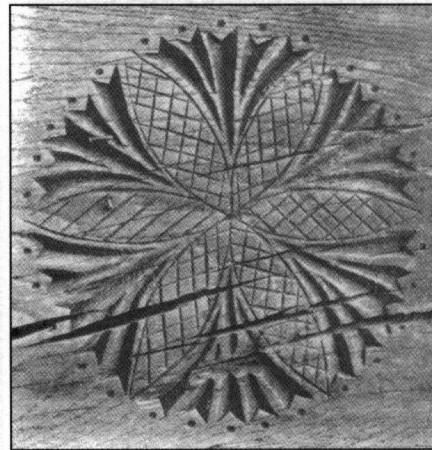
(*annak hiányát*) és a *szervezeti struktúrát (nem egyértelmű, hatékony feladatmegosztás)*.

• SWOT analízis

Elsődlegesen a csoportmunka élményét, hatékonyságát hozta a KJ módszer által, de új perspektívát mutatott az intézmények számára az adottságaik és a környezeti elemek relációjának felfedezésében. *Intézkedési tervek a magteam által erősnek ítélt relációkból születtek a későbbi elemzésnél.*

• Önértékelő kérdőívek

A kérdések (ellentétben a klíma teszttel) az intézményre szabottak, fő területei azonosak a szülők és

tanulók kérdéseinek területeivel (nevelés-oktatás minősége, nevelés-oktatás eredményei, környezet és feltételrendszer, kapcsolattartás). Célja az *igények és az elégedettség meghatározása*.

	LEHETŐSÉGEK (a környezet kínálja)	VESZÉLYEK (a környezetből adódik)
ERŐSSÉGEK (előnyös adottságaink)	Lehetővé teszik-e az erősségek, hogy éljünk a lehetőséggel? (0, 1, 2 pont)	Lehetővé teszik-e az erősségek, hogy elhárítsuk a veszélyeket? (0, 1, 2 pont)
GYENGESÉGEK (nem előnyös adottságaink)	Akadályozzák-e a gyengeségek, hogy éljünk a lehetőségekkel? (0, 1, 2 pont)	Akadályozzák-e a gyengeségek, hogy a veszélyeket elhárítsuk? (0, 1, 2 pont)

Külső partnerek igényeinek és elégedettségének mérése (Lásd önértékelő kérdőívek!)

- Tanulók kérdőíves megkérdezése
- Szülők kérdőíves megkérdezése

A kiemelkedő, konkrét kérdések alapvetően tünetként értelmezhetőek, és megkívánják a valódi problémák feltárását és kiküszöbölését, de megfelelő szignifikancia esetén nem tekinthetünk el ezektől a tünetektől. Ha „mindenki” azt mondja, el kell rajta gondolkozni!

Elemzés:

- Hogy látjuk magunkat?
- Hogy látnak bennünket?
- Mit tegyünk?

A pedagógusok elégedettsége a program kapcsán

Áttörés az elfogadásban a bevezető képzésen volt, amikor csoportmunkában a gyakorlathoz köthette mindenki az elméletben megfogalmazottakat. Idézetek a bevezető képzés elégedettségméréseiből:

„A csapatmunka jó élménye adott újat.” „Végre nyíltan beszélgettünk.” „Gyakorlatias ismereteket kaptam.” „Strukturált gondolkodás jellemzi a programot.” „Gondolatébresztő volt a képzés.” „Egy új megközelítést ad, segíti a problémafeltárást és megoldást.” „Oktatás-közeli a program” stb.

A program folytatódik, a gyorsabban haladóknál az intézkedések megvalósításával, a lassabbaknál a partneri igények felméréseivel.

MOLNÁR SÁNDORNÉ

A rimaszombati Tompa Mihály Református Gimnázium

Amikor valahol olvasunk vagy hallunk egy református gimnáziumról általában egy százéves épület jut eszünkbe, hatalmas világos tantermekkel, a múlt számos emlékével, ahol nem csak a nagyszünet nyüzsgése érzékelteti, hogy itt élet van, hanem az iskola diákok nélkül is kisugároz magából valamit, ami ismerős és amit a sajátunknak érezhetünk.

Rimaszombatban, a gimnázium épülete előtt állva inkább a hatalmat érezhetjük és nem az életet. Sokféle hatalom juthat itt eszünkbe: az amelyik ilyen épületeket tudott tucattal emelni Budapesten, a vidéki nagyvárosokban és ilyen kis városban is, mint Rimaszombat. Tovább gondolva eszünkbe juthat, hogy ezt a hatalmat tőle még nagyobb hatalmak szétzabdallhatták. A homlokzatot díszítő, Kálvint és Luthert ábrázoló domborműveket figyelve pedig rá kell döbennünk, hogy van egy hatalom, amely fölötté áll a politikai hatalmaknak, túléli a történelmi viharokat is. Ezt a hatalmat sokan gyalázták, nem létezőnek nyilvánították – ezek között a falak között is, de elpusztítani nem tudták. Ennek a hatalomnak az egyik jellemzője, hogy örök, a másik az, hogy munkája nyomán élet támad. Mert egyedül Isten az, aki a hatalmat sugárzó falakat élettel tudja megtölteni.

A Tompa Mihály Református Gimnázium, iskolánk bemutatása, jelenlegi helyzetünk és jövőbeli terveink megértése lehetetlen múltunk ismerete nélkül. Ezért szeretnénk először a rimaszombati református (protestáns) oktatás múltját bemutatni.

A rimaszombati református középiskola gyökerei a 16. századba nyúlnak vissza. Az 1560-as években jött létre a református gyülekezet és vele együtt az iskola is. A 17. században már teológiát és filozófiát is tanítottak itt. A 17. és 18. században Rimaszombat

lakossága csaknem kizárólag magyar és református volt. Ezért a városi tanács, amely személyi összetételét tekintve megegyezett a presbitériummal, anyagiakkal is támogatta a református iskolát.

Az iskola több, kevesebb nehézséggel 1771-ig működhetett. Egy 1769-ben bekövetkezett sajnálatos esemény következményeként tiltották be a működését. Az egyik istentisztelet ideje alatt a városba katolikusok érkeztek, akik a város egyetlen temploma – a református templom körül tartottak körmenetet. (Abban az időben már másfél évszázada nem volt katolikus plébánia Rimaszombatban.) Az istentiszteletről kijövő reformátusok és a körmenet résztvevői konfliktusba keveredtek. A reformátusok kikérgettek a katolikusokat a városból. Mindez nem maradt megtorlás nélkül. A reformátusoktól elvették a templomot, betiltották a nyilvános istentiszteleteket, a városi tanács tagjait elmozdították tisztségükből, az iskolát bezárták és valamennyi lelkésznek, tanítónak és tógátus diáknak el kellett hagynia a várost.

A gyülekezet a Türelmi Rendelet után építhette fel templomát és alapíthatta újra iskoláját. A gimnázium hatosztályos középiskolaként működött az 1780-as évektől.

A következő jelentős változást az iskola életében az „Entwurf” hozta. A rimaszombati gimnáziumnak csupán 5 rendes tanára volt szemben az algimnáziumoknál megkövetelt 6 rendes tanárral. A megszűnés veszélye fenyegette a két környékbeli evangélikus algimnáziumot is, a sajógömörit és az osgyánit. A három gimnázium fenntartói tárgyalásokat folytattak az egyesülés érdekében. Végül a rimaszombati református- és az osgyáni esperességi evangélikus gimnázium összevonásával 1853-ban létrejött az Egyesült Protestáns Algimnázium, melynek székhelye Rimaszombat lett. Az 1883/XXX. t.c. által lehetővé tett

államsegély elfogadása után, 1886-ban hagyhatták el az iskolát az első érettségizők.

Az Egyesült Protestáns Gimnázium leghíresebb diákjai a későbbi írók és költők közül Mikszáth Kálmán, Pósa Lajos és Kiss József voltak. De itt tanult a szobrász Izsó Miklós és Holló Barnabás is. Mivel Gömör-Kishont Vármegye területén több nemzetiség élt, nem meglepő, hogy a szlovák művelődéstörténet néhány jelentős alakja, mint Janko Jesenský vagy Ivan Krasko, szintén az Egyesült Protestáns Gimnázium diákja volt.

A gimnázium mindig fontos helyet töltött be a város szellemi életében. Ennek legjellemzőbb és legismertebb bizonyítéka, hogy a gimnázium tanára, Fábry János alapította a rimaszombati múzeumot. Ez az együttműködés nagyon hosszú ideig megmaradt, hiszen a múzeum igazgatói tisztjét sorra a gimnázium tanárai látták el. Magának a gimnáziumnak is jelentős ásvány- és kőzettani, valamint állattani gyűjteménye és herbáriumja volt. A tanári és a diák-könyvtára sok ezer kötetet számlált.

Többek között az „iskolai múzeumok” gyarapodása idézte elő, hogy az iskola kinőtte a már többször átalakított és bővített épületét. Az új iskolaépület, amely már mindenben megfelelt a szükségleteknek, 1904-ben készült el.

Az Egyesült Protestáns Gimnázium az egyik példája volt (középkoraként az egyetlen) a XIX. századi protestáns unió gyakorlati működésének. Az iskola döntéshozó szerve az ún. Igazgató-Választmány volt, amely túlnyomó többségben a két fenntartó képviselőiből állt. Ugyanakkor Rimaszombat város is képviseltette magát az Igazgató-Választmányban (a város mindvégig pártfogóként jelen van az iskola életében), de tagjai voltak a tantestület képviselői és az igazgató is. Az iskola feletti felügyeletet felváltva gyakorolta a két egyházkerület püspöke. Mind az igazgatók váltakozásánál, mind az Igazgató-Választmány, valamint a tantestület összetételénél szigorúan érvényesült a paritás elve.

1918 után újabb változások álltak be az iskola életében. Az 1919/1920-as tanévtől kezdődően párhuzamos szlovák osztályok is nyíltak. 1920 után a cseh-szlovák állam igyekezett államosítani az egyházi iskolákat. Ezt a célját úgy akarta elérni, hogy az iskoláktól megvonta az államsegélyt. Mivel a fenntartók ilyen körülmények között nem tudták biztosítani a működés feltételeit, sajnos iskolájuk feladására kényszerültek. Az Egyesült Protestáns Gimnáziumot 1923-ban államosították. Az épületet és a segédeszközöket az állam bérbe vette és az iskola állami reál-gimnáziumként működött párhuzamos szlovák osztályokkal.

Az első bécsi döntés után, 1938 novemberében a szlovák osztályok Tiszolcra költöztek. Az iskola új nevet kapott: Magyar Királyi Állami Gimnázium

lett. 1940. január 1-jén pedig visszakapta felekezeti jellegét. Tehát újra a Rimaszombati Református Gyülekezet és a Kishonti Evangélikus Egyházmegye lett a fenntartója. Sok mindent újra kellett kezdeni. A „legfiatalabb” segédeszközök 20-25 évesek voltak, az államosítás előtti időkből származtak. 1940 szeptemberében a tantestület is megújult. Jól képzett, az egyházhoz közel álló, gyülekezetben élő fiatal tanárok érkeztek Debrecenből. Az EPG a háborús körülmények között is színvonalas oktatást tudott biztosítani. Az akkori diákok ma is nagy szeretettel és megbecsüléssel gondolnak vissza tanáraikra és az egész intézmény működésére.

Az Egyesült Protestáns Gimnázium működését a többi magyar iskolával együtt 1945 tavaszán betiltották. Ezt követően megkezdődött a szellemi értékek és az iskolai gyűjtemények pusztítása. A 15 ezer kötetes könyvtár egy részét és néhány segédeszközt a múzeumba mentettek. Magánszemélyek is vittek haza könyveket, megmentve őket a könyvégetéstől és attól, hogy évtizedekkel később a hulladékgyűjtésben végezzék. A gyűjtemények egy részét vagy értéktelennek ítélve elpusztították vagy nemtörődömségből tönkrementek.

Az Egyesült Protestáns Gimnázium épületét 1954-ben államosították visszamenőleges hatállyal. Hiszen 1945-től az épületben állami iskola működött: előbb szlovák gimnázium és alapiskola, majd az összevont szlovák és magyar tannyelvű gimnázium.

Az iskola épületét 1995-ben kapta vissza a rimaszombati református és evangélikus gyülekezet. Az állami gimnázium bérlőként használja az épületet. A jelenlegi bérleti szerződés 2001. december 31-én jár le.

Már 1990-ben, amikor lehetőség nyílt egyházi iskolák alapítására, sokakban felmerült az EPG újraindításának gondolata. Ez a gondolat konkrét elképzeléssé csupán az egyházi ingatlanok visszaadásáról szóló törvény életbelépése után válhatott.

Az evangélikus egyház nem kívánt részt venni az iskola újraindításában. Ez a tény egyrészt azzal magyarázható, hogy az eltelt évtizedek alatt megváltozott a helyi evangélikusság nemzetiségi aránya. Másrészt pedig az evangélikus egyháznak már volt gimnáziuma a közeli Tiszolcon. Így vált egyértelművé, hogy a létesítendő gimnáziumnak csupán a Szlovákiai Református Keresztyén Egyház lehet az alapítója. (Az akkor érvényes egyházi törvények alapján református középiskolát csak a Zsinati Tanács alapíthatott.)

A nyolcosztályos református gimnázium működését 1999. februárjában engedélyezte a pozsonyi Oktatási Minisztérium. A tanítás 1999. szeptember 1-jén kezdődött meg egy osztályban, 30 kisdíakkal. A 2000/2001-es tanévben az iskolának 2 osztálya – a nyolc éves gimnázium első és második évfolyama, valamint 57 diákja, 5 főállású és 9 óraadó tanára van.

Ugyanakkor a főállásúak nagyobb része más iskolában is tanít.

A Tompa Mihály Református Gimnázium a volt Egyesült Protestáns Gimnázium épületében működik, közösen az állami gimnáziummal. A tanítás két törzssz osztályban folyik. Azon kívül a református gimnázium még egy termet használ csoportoktatásra és egy helyiséget, amely egyidejűleg tanári és igazgatói szoba valamint szertár is.

A gimnáziumba jelentkező gyerekek szülei többféle céllal választják ezt az iskolát. Az egyik céljuk az, hogy jobb képességű tanulókkal járjanak egy osztályba, valamint az egyre romló demográfiai és szociológiai helyzetben kivegyék őket az alapiskolai környezetükből. A keresztyén szellemben történő nevelés sajnos csak ezután következik.

A növendékek családi háttere nagyon sokféle. Vannak értelmiségi családokból érkező gyerekek, vannak hivatalnokok, iparos-szakmunkákat végző szülők, de több munkanélküli is.

A családok túlnyomó többségének nincs aktív gyülekezeti kapcsolata. Ugyanakkor van néhány olyan család is, akik éppen a gyermekük által jöttek a gyülekezetbe.

A rimaszombati református gimnázium hasonló problémákkal küzd, mint amilyenekkel kiépülésük és működésük során küzdöttek vagy ma is küzdenek a magyarországi református gimnáziumok. Ugyanúgy vannak feszültségek az épületet évtizedeken keresztül használó állami intézmények és az iskola fenntartói között. Átláthatatlan az egyházi iskolák finanszírozásának mechanizmusa. Most körvonalazódik annak az esélye, hogy az állam az egyházi iskolákat nem a magán iskolákkal egy csoportban kezeli majd.

A gimnáziumnak van egy sajátossága, amiben különbözik a magyarországi református gimnáziumoktól. Nagyobb számarányban kell felvállalnia a magyar anyanyelvű római katolikus tanulók nevelését és oktatását is. Az Ipoly-mentétől keletre, a mintegy 250 km hosszú sávban mindössze 2 magyar tanítási nyelvű egyházi iskola működik, a Rozsnyói Refor-

mátus Alapiskola és a Tompa Mihály Református Gimnázium.

Milyen feladatai és céljai vannak az iskolának? Az egyik feladata, hogy felkészítse növendékeit a főiskolai és egyetemi tanulmányokra. Sajnos Szlovákiában a magyar diplomások számaránya elmarad az országos átlagtól. Szakmai szempontból jó iskolává kell fejlődnie, amely önálló problémamegoldásra, gondolkodásra neveli a növendékeit.

A második feladata, hogy segítse a szülőket a keresztelelésnél tett fogadalmunk megtartásában, tehát hogy úgy vezesse tanulóit, hogy azok önként tegyenek vallást hitükről. Pontosabban nem a konfirmáció, mint egyszeri esemény felé szeretné vezetni a rábízottakat, hanem a hitvalló élet felé.

A harmadik fontos feladatkör a növendékek azonosságtudatának kialakulása. Ez egy nagyon sokrétű feladat, amelyet semmiképpen nem lehet az előző kettőtől elválasztani. Magába foglalja az önazonosság, a keresztyén- és a nemzeti azonosságtudat kérdését is. Ebbe a feladatkörbe tartozik a regionális történelem tanítása és az anyanyelvi kultúra ápolása is. Nagy kísértés kisebbségi helyzetben, hogy református iskolákat azzal a céllal alapítsunk, hogy így a közvetlen állami irányítás alá nem tartozó, „elit” magyar iskolát hozzunk létre. Ezért hangsúlyozzuk olyan gyakran, hogy nemzeti azonosságtudatunk az Istennel való kapcsolatunk függvényeként kerülhet a helyére.

Azért, hogy az iskola valóban betölthesse küldetését, hogy felvállalhassa – egyenlőre Nógrádtól az Ung-vidékig, a későbbiekben pedig Kassáig – a református fiatalok gimnáziumi képzését, elengedhetetlen a kollégiumi ellátás bebiztosítása. Jelenleg folyik annak az épületnek az átalakítása, amelyben reménység szerint elhelyezést nyer kollégiumunk is. A négyosztályos gimnáziumi képzés működési engedélyét már az elmúlt iskolai évben kérvényezte az iskola alapítója. Akkor sajnos a szakmai ajánlások ellenére a miniszter elutasította. A kérvényt ebben az iskolai évben újra eljuttatták a minisztériumba.

Bizonyára sok hasonlóság fedezhető fel a rimaszombati református gimnázium és nagyon sok magyarországi református gimnázium örömei és nehézségei között. Az elmúlt másfél évben lehetőségünk volt megismerni néhány iskola újraindulásának történetét. A mai helyzet ismeretében, hallgatva az ezekről az iskolákról szóló beszámolókat mindig rácsodálkoztunk Isten gondviselésére. Közhellyé vált azzal befejezni egy iskoláról szóló beszámolót, hogy Isten mindeddig megsegített minket, de az eddigi események, az elmúlt másfél év történései, élménnyé mélyítették bennünk ezt a megtapasztalást. És tudássá azt, hogy a teljes kiépülés éveit és az aztán következőket is csak Istenbe vetett bizalommal járhatjuk végig.

PAPP KORNÉL

Kertészeti szakképzés Halásztelken

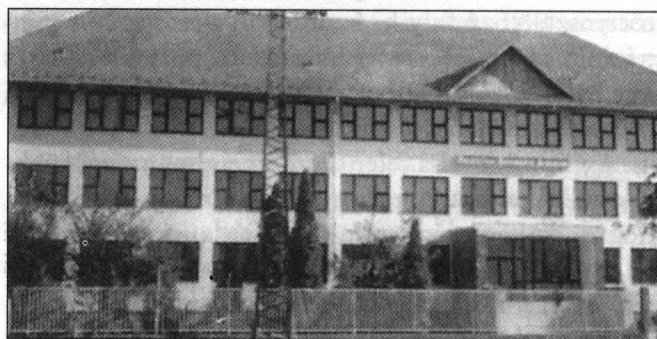
Magyarországon jelenleg a Halásztelki Református Kertészeti Szakképző Iskola az egyetlen református kertészeti szakképző iskola. Az intézmény jogelődjét 1972-ben alapította a Pest Megyei Tanács, majd a szakközépiskola Halásztelke nagyközség fenntartásába került. 1999. augusztus 1-jétől fenntartója a Tököl-Halásztelki Református Egyházközség. Az intézmény többcélú közös igazgatású gimnázium, szakközépiskola, szakiskola szakképző iskola és kollégium. Alapfeladata:

- általános középfokú oktatás, azaz általános műveltséget megalapozó oktatás, érettségire való felkészítés (gimnáziumi ágon: levelező tagozaton, szakközépiskolai ágon: nappali és levelező tagozaton),
- szakmai középfokú oktatás a következő OKJ szakterületeken: dísznövénykertész, kertész, érettségire épülő kertész- és növényvédelmi technikus (3-3 év), virágkötő, -berendező, dísznövény- és zöldségtermesztő (2-2 év), dísznövénytermelő (1 év), illetve virágkötő (1/2 év).
- kollégiumi nevelés.

Az átvétel utáni másfél évben a református szakképző iskola alapidokumentumai (az Alapító Okirat, a Pedagógiai Program, a Szervezeti és Működési Szabályzat, az éves munkaterv stb.) elkészültek. Az intézmény vezetését a 2000/2001. tanévben Papp Kornél látja el. Az 1999 decemberében indított főjegyzői vizsgálatot 2000 decemberében felfüggesztették. E vizsgálat pozitív hatásaként értékelhető, hogy a Halásztelki Református Kertészeti Szakképző Iskola, Gimnázium és Kollégium a törvényességet leginkább betartó református intézmények közé tartozik. (Van olyan kerületi fenntartású intézmény, mely még szervezeti

és működési szabályzattal sem rendelkezik.) A jogszabályok betartását leginkább az segíti elő, hogy az intézmény működésében a jogkörök szigorúan körülhatároltak.

A fenntartó jogainak és kötelezettségeinek ellátásáért a Presbitérium irányítása mellett a Presbitérium elnöksége felelős. A fenntartó dönt az intézmény alapításáról, gazdálkodási jogköréről, átszervezéséről, tevékenysége módosításáról, szüneteltetéséről, megszüntetéséről. Biztosítja a református hitelvek és célok

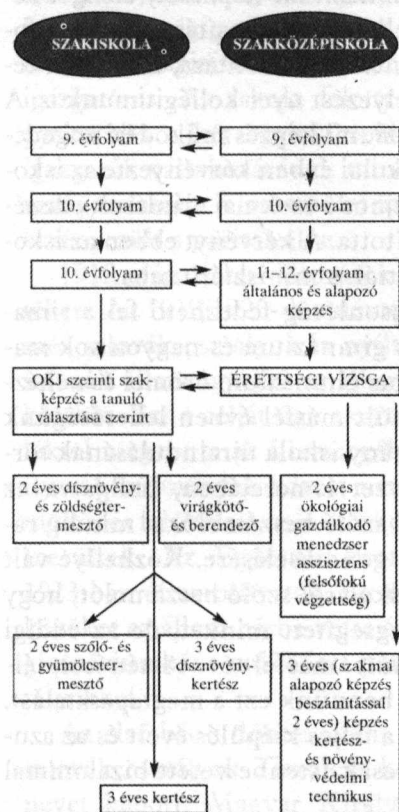

Halásztelki Református Kertészeti Szakképző Iskola, Gimnázium és Kollégium

megvalósításának feltételeit, segíti és ellenőrzi megvalósulásukat. Biztosítja a működés személyi és tárgyi feltételeit. Létrehozza a jogok és kötelezettségek gyakorlására az Igazgatótanácsot, meghatározza feladatkörét, kötelességét és hatáskörét. Jóváhagyja az iskola SZMSZ-ét, pedagógiai programját, kinevezi az intézmény vezetőjét és gyakorolja felette a munkáltatói jogokat. Biztosítja a vallásoktatás személyi feltételeit, értékeli – szakértők bevonásával – a pedagógiai program feladatait, azok végrehajtását és a szakmai munka eredményeit. (Kikérheti döntései előtt saját illetékes egyházi iskolaügyi bizottsága és más intézmények véleményét is.) Gondoskodik a működés anyagi feltételeiről és szükséges fejlesztéséről. Jóváhagyja a költségvetést, ellenőrzi az intézmény működését, gazdálkodását és adatszolgáltatását. Ellenjegyzi a kötelezettségvállalást 1 millió Ft felett. Biztosítja minden munkavállaló részére a munkafeltételeket, juttatásokat, kedvezményeket és az alkalmazottakat megillető jogvédelmet. A pedagógusok és az oktatók, nevelést segítő munkavállalók alkalmazáshoz és az alkalmazás megszüntetéséhez egyetértési joggal bír.

A fenntartói jogkör egyes jogosítványait a Presbitérium az Igazgatótanácsra ruházta át. A Presbitérium megbízásából az Igazgatótanács a hatályos jogszabályok és a Magyarországi Református Egyház közoktatási törvénye szerint gyakorolja hatáskörét, amely során döntési, döntés előkészítő, egyetértési, véleményezési és javaslattevési jogosultságokat gyakorol. *Dönt* törvényességi, szakmai és pénzügyi ellenőrzés elrendeléséről, az iskolai tantárgyfelosztás jóváhagyásáról. *Döntés előkészítő hatásköre* az igazgató megbízásának előkészítése, az igazgató éves beszámolójának elfogadása. *Egyetértési jogot gyakorol* a vezető-helyettesek megbízása, a munkaközösség vezetők megbízása, pedagógus munkakörben határozott vagy határozatlan időre szóló munkaszerződés megkötése előtt. *Véleményezi* az SZMSZ-t, a pedagógiai programot, a költségvetést és a költségvetési beszámólót, az Iskola éves munkatervét, az Iskola éves belső ellenőrzési tervét.

Az intézmény vezetése a 2000 decemberében – a Nevelőtestület, az Igazgatótanács és a Presbitérium által is egyhangúlag – elfogadott SZMSZ értelmében a törzskari modellre épül. Ez a modell Hollandiában általános, Magyarországon a nagy intézmények, s főleg a szakképző iskolák

alkalmazzák. A törzskari vezetés kiküszöböli a lineáris és a funkcionális vezetési modell hibáit. „A törzskari vezetés egyrészt megoldja az igazgatóhelyettesek közötti koordinációt, másrészt kitágíthatja a vezetői döntésekben részt vevők körét. Ezek a kooperációs megbeszélések nem kollektív döntést eredményeznek, hanem tanácsul szolgálnak az igazgató számára és meghagyják a döntési jogát.”¹ A pedagógusok véleménye leginkább a törzskari vezetési modellben jut érvényre s a vezetés egysége is itt nyilvánul meg leginkább.

A vezető testület tagjai: az igazgató, a közismereti igazgatóhelyettes, a szakmai igazgatóhelyettes, a gazdasági vezető, a tangazdaság vezetője, a kollégium vezető, a vezető vállaltanár és az igazgatótanács elnöke.

A vezető testület feladata: az oktató-nevelő munka irányítása, fejlesztési tervek előkészítése, a költségvetés előkészítése és a végrehajtás ellenőrzése, egyeztetés az egyes szakterületek között, munkavállalói fegyelmi ügyek tárgyalása, egyéni kérelmek elbírálása, kiegészítő pénzügyi források feltárása.

A Halásztelki Református Kertészeti Szakképző Iskola élete hasonlatos más református iskolakéhoz. Hétfőn reggelenként a tanítási hét a halásztelki református templomban áhítattal kezdődik. Az órarendben a közismereti és a szakmai elméleti ill. gyakorlati órák mellett hit- és erkölcsstan óra is szerepel heti két alkalommal. Az iskolába való bejutás egyszerű: felvételi vizsgát nem szerüvez, viszont a leendő diákok felvételi beszélgetésen találkoznak a törzskari tagjaival. Erre a beszélgetésre a lelkipásztori ajánlást – lehetőség szerint – magukkal hozzák a diákok.

A szakközépiskolai tagozatra minimum 3,5 tanulmányi átlaggal lehet bekerülni, s 4 esztendő alatt lehet érettségi bizonyítványt szerezni. Ezt követően jó tanulmányi eredmény esetén jelentkezni lehet egyetemre ill. főiskolára, de ha a tanuló további 2-3 esztendőt kíván az intézményben eltölteni, szakmát kap a kezébe. (Az elmúlt évtized az érettségire épülő szakképzést szinte lehetetlenné tette, de a halásztelki intézmény a felsőfokú szakképzés beindítását tervezi 2002-től, ahol kreditpontok szerezhetőek egyes főiskolákra.) A szakközépiskolában angol vagy német nyelvet tanulhatnak a diákok, s nyelvtudásuk elmélyítését segíthetik a németországi, hollandiai és dániai szakmai gyakorlatok is.

A szakiskolai tagozatra (a 9-10. évfolyamra) általában azok jelentkeznek, kiknek nincs jó bizonyítványuk. Egyedül az általános iskola sikeres befejezése a szakiskolába történő jelentkezés feltétele. A 9-10. évfolyamon közismereti és szakmai orientációs képzés folyik. A 11. évfolyammal induló szakképzésben már a szakmai elmélet és a szakmai gyakorlaté a főszerep. Az iskola vezetése nagy hangsúlyt fektet a tagozatok közötti átjárhatóságra: ha az első két év alatt kiderül, hogy a tanuló többre képes, a Nevelőtestület döntése alapján átkerülhet a szakközépiskolai tagozatba, s érettségi bizonyítványt szerezzen. (Az átjárhatóság természetesen fordítva is biztosított.)

Ha valaki még nem töltötte be a 23. életévét, és érettségi bizonyítványra van szüksége (pl. iparendélyhez), lehetővé teszi az iskola, hogy képzettségének megfelelő idő alatt intenzív nappali tagozaton megszerezze azt. Mivel a szakmunkások szakközépiskolája kifutóban lévő képzés, egyetlen lehetősége az intézménynek, hogy különbözeti vizsgák letétele után lehetővé tegye valamelyik nappali

tagozatos szakközépiskolai évfolyamba való bekapcsolódást.

A 23. életév betöltése után érettségi bizonyítványt nappali rendszerű képzésben már nem lehet szerezni, csak levelező tagozaton. Jelenleg éves tandíj megfizetése esetén erre is lehetőség van a Halásztelki Református Szakképző Iskolában. Mivel azonban a levelező képzés is kifutóban van, el kell gondolkozni az esti tagozatos képzés bevezetésén.

A diákok számára az iskola melletti kollégium épületében biztosított (100 fő részére 4-6 ágyas szobákban) az internátusi elhelyezés. A nyugodt felkészülés lehetőségei mellett 2 hektár park, sportpálya, könyvtár várja a diákokat nemcsak Pest megyéből és Budapestről, hanem az egész országból.

Az eddigiekből kiderül, hogy a halásztelki szakképző iskola több szempontból is különleges a református közoktatásügyben.

- Helyi tanterve 12 sávra épül: levelező tagozatos gimnázium (9-12. évf.), nappali tagozatos szakközépiskola (9-12.), levelező tagozatos szakközépiskola (10-12.), szakmunkások szakközépiskolája (11-12.), szakiskola (9-10.) és 7 féle szakképzés. Más középfokú intézményeinkben 2-3 ilyen sáv létezik.
- A tanulók a nappali tagozatra 14-23. éves koruk között járnak, levelező tagozaton pedig nincs korhatár. (Pl. a Református hittanoktatási kerettanterv sem rendezi ezt a helyzetet.)
- A Magyarországi Református Egyház közszolgálati tevékenységének szinte valamennyi ágát kell párhuzamosan gyakorolni: az oktatás mellett a szeretetszolgálatra és a misszióra is nagy hangsúly esik, hisz a társadalmi problémák fokozottan vannak jelen az intézményt választó tanulók körében.

Halásztelken megindult egy munka, mely 10-15 év múlva hozhatja meg első igazi gyümölcsseit. Az első másfél év során az intézmény rendezte sorait, s most már minden tekintetben iskolarendszerünk szerves része. Az Igazgatótanács döntése alapján felajánlotta a közoktatási kiegészítő támogatás 1%-át a kárpátaljai református intézményeknek, s a támogatás 4%-át az arra legjobban rászoruló dunamelleki intézménynek, a Majosházi Református Általános Iskolának.

¹ Mezei-Bosch-Pais: Az iskola igazgatása. Etnikum Kiadó, Bp., 1999. 50.p. (a közoktatási vezetői képzés tankönyve)

Felvételi hirdetés

A Halásztelki Református Kertészeti Szakképző Iskola, Gimnázium és Kollégium szívesen látja sorai között a magyar mezőgazdaság jövőjét szem előtt tartó református földműves családok gyermekeit. Intézményünk országos beiskolázású, kollégiumi ellátást tud biztosítani minden érdeklődő számára. A fentebb található intézményi ismertetés révén bemutatjuk képzési struktúránkat. További információt ad az iskola vezetése a 06-24/474-517 vagy a 06-24/474-107 telefonszámon. Kérjük a lelkipásztorokat, hogy szíveskedjenek felhívni a családok figyelmét erre a lehetőségre!

A Nevelőtestület

A Magyar Köztársaság 2001. és 2002. évi költségvetéséről szóló (2000/CXXXIII.) törvény hatásai

2000. december 22-én jelent meg a Magyar Közlönyben a Magyar Köztársaság 2001. és 2002. évi költségvetéséről szóló 2000/CXXXIII. tv. A 2001. év kezdetén fontosnak látjuk felhívni a figyelmet a költségvetési törvény néhány rendelkezésére.

1. A költségvetési törvény 33. § (1) bekezdésének a) pontja meghatározza, hogy mely állami hozzájárulások (alpnormatívák, kiegészítő hozzájárulások és kötött felhasználású normatív támogatások) illetik meg a nem állami intézmények fenntartóit: Az alpnormatívák és a kiegészítő hozzájárulások most is a törvény **3. számú mellékletében** találhatóak, s a **19-24. a)–e)** pontokkal azonos jogcímen és feltételek mellett jár a támogatás az egyházi intézmények fenntartóinak. A kötött felhasználású normatív támogatások a **8. számú mellékletben** találhatóak, s az **I. rész 1-3. 5. és 6.** pontjaiban meghatározott jogcímek érvényesek az egyházi fenntartókra is. [Ezeket a jogcímeket alább közöljük.]
2. A nem állami felsőoktatási intézmények **gyakorló iskoláinak** ugyanezen jogcímek alapján a **támogatás kétszerese** jár [15. § (2) bekezdés], a gyakorló iskola közös fenntartása esetén ki kell derülni a fenntartó és a felsőoktatási intézmény szerződéséből, hogy mely létszám után veszi igénybe a dupla normatívát [33. § (1) bekezdés d) pont], e létszám után a **közoktatási kiegészítő támogatás nem vehető igénybe** [33. § (14) bekezdés a) pont].
3. A 33. § (2) bekezdése kimondja, hogy a normatív állami hozzájárulásokat és támogatásokat a **fenntartó székhelye szerinti területi államháztartási hivataltól** kell igényelni. A **finanszírozás havi ütemezésben történik a tárgyhoz 10. napjáig.**
4. Új (2000. január 1. után létrehozott) **intézmények** a „jogerős” záradékkal ellátott működési engedély, az alapító okirat, a bankszámlaszerződés, valamint a kitöltött létszámjelentés (szeptember 1-jei létszám) megküldésével igényelhetik a normatív állami hozzájárulásokat.
5. A **már működő intézmények** 2001. január 31-ig küldik meg a létszámjelentő lapjaikat a január 1-jei létszám és a becsült szeptember 1-jei létszám megjelölésével. A szeptember 1-jei létszámjelentés határideje most is **szeptember 15.** [33. § (3) a)–b) pont.]
6. A költségvetési törvény 33. § (5) bekezdése szól az igényelt és folyósított támogatások elszámolásáról. A 3. mellékletben meghatározott alpnormatívák és kiegészítő hozzájárulások elszámolása a költségvetési év súlyozott számtani átlagléttszáma alapján

történik. A súlyozott átlagléttszám kiszámításánál a tárgyévi január 1-jei létszámot 8 hónapra, a szeptember 1-jei létszámot 4 hónapra kell figyelembe venni. A 8. számú melléklet kötött felhasználású normatív támogatásainak elszámolása az ott meghatározott külön feltételekkel történik. Az elszámolásnál alkalmazni kell az államháztartási rendszerben szabályozott **kamatfizetési kötelezettséget.** [Ez a jogszabály lépett az egyházak kérésére annak helyébe, mely a 10%-os létszámcsökkenés bejelentését 8 napos határidővel előírta.]

7. A 33. § (6) bekezdése értelmében a 3. mellékletben meghatározott alpnormatívák és kiegészítő hozzájárulások elszámolását a **folyósító szervezetnek** kell benyújtani a tárgyévet követő **január 31-ig.** A jogszabály ismét előírja a **könyvvizsgálatot**, ha a normatív állami hozzájárulások és támogatások együttes összege a költségvetési évben **megaladja a 30 millió Ft-ot.** [Itt a kötött és nem kötött támogatások együttesen értendők, viszont az egyházi közoktatási kiegészítő támogatás nem sorolandó ide.] Az 1999. és a 2000. évi költségvetési törvényekkel ellentétben e törvény alapján már nemcsak az önkormányzatok **pályázhatnak a hites könyvvizsgálat pénzügyi támogatásra** 2001-ben és 2002-ben [33. § (6) bekezdés]. Ez szintén az egyházak egyik kérésére került be a jogszabályba. A törvény 5. számú mellékletének 13. pontja szerint a pályázatot a **Belügyminisztérium írja ki március 31-ig.** [Az itt meghatározott összeg nevétségesen kevés (120 MFt), ha figyelembe vesszük a könyvvizsgálati díjakat (0,1-0,5%).]
8. Az **egyházi felsőoktatási intézmények normatív finanszírozása** a tárgyévet megelőző októberi létszám alapján történik az első 8 hónapban, majd a tárgyévi októberi létszámjelentés alapján az utolsó 4 hónapra nézve a korrekció [33. § (7) bekezdés].
9. Az **egyházi közoktatási kiegészítő támogatás** feltételeit és összegét a 33. § (14) bekezdése tartalmazza. A 33. § (16) bekezdése szerint a tárgyhoz 10. napjáig folyósítja a Belügyminisztérium a támogatást az egyházaknak. Az egyházi közoktatási kiegészítő támogatás **elszámolására** érvényes a súlyozott átlagléttszám számítása, a január 31-i határidő és a hites könyvvizsgálat, valamint annak támogatása.
10. A 33. § (14) bekezdésének a) pontja alapján az óvodai ellátásban, az iskolai közismereti oktatásban, a szakképzési elméleti oktatásban és a gyógy-pedagógiai ellátásban részt vevők létszáma alap-

3. melléklet

Jogcím	2000.	2001.	2002.
19. Óvodai nevelés	100.000	115.600	130.000
20. Iskolai oktatás			
a) Alapfokú nevelés-oktatás	104.000	120.300	135.300
b) Szakmai elméleti oktatás	104.300	120.300	135.300
c) Középfokú nevelés-oktatás	126.000	143.700	161.200
d) Iskolai szakképzés, szakmai gyakorlati képzés	60.000	66.000	74.000
21. Különleges gondozás keretében nyújtott ellátás			
a) Gyógypedagógiai ellátás	220.000	250.000	300.300
b) Korai fejlesztés, gondozás	115.300	127.000	163.300
c) Fejlesztő felkészítés	155.200	174.300	218.000
22. Alapfokú művészetoktatás			
a) Zeneművészeti ág	60.000	65.000	69.000
b) Képző- és iparművészeti, táncművészeti, szín- és bábművészeti ág	47.000	48.500	50.000
23. Bentlakásos közoktatási intézményi ellátás			
a) Kollégiumi ellátás	195.000	215.000	237.300
b) Fogyatékos tanulók kollégiumi ellátása	400.000	430.000	474.600
24. Kiegészítő hozzájárulás egyéb közoktatási feladatokhoz			
a) Fejlesztő és felzárkóztató oktatás	26.000	27.500	32.000
b) Általános iskolai napközis foglalkozás	15.000	15.000	17.000
c) Nem magyar nyelven folyó nevelés és oktatás, valamint a cigány kisebbségi oktatás	27.500	29.000	33.000
d) Óvodában, iskolában szervezett intézményi étkeztetés	20.000	21.800	24.000
e) Óvodába, általános iskolába bejáró gyermekek, tanulók ellátása	14.000	14.000	14.000

8. melléklet

Jogcím	2000.	2001.	2002.
1. Pedagógus szakvizsga és továbbképzés	15.182	14.420	14.420
2. Pedagógusok szakkönyvvásárlása	11.250	12.750	13.740
3. Tanulók tankönyvvásárlása	2.251	2.390	2.390
5. Arany János Tehetséggondozó Program tám.	-	200.000	225.000
6. Diákporttal kapcsolatos feladatok támogatása	1.200	1.200	1.200

ján 2001-ben 68.103 Ft, 2002-ben pedig 74.583 Ft a támogatás összege. [Az októberi tájékoztató levelünkhöz képest ez az összeg kis mértékben emelkedett.]

11. A b) pont értelmében – a reformátusok kérésére – visszakerül a támogatottak körébe az **alapfokú művészetoktatás** [a pontatlan fogalmazásból nem derül ki, de valószínűleg csak az önálló művészetoktató intézményekre vonatkozik a változás]. Az itt oktatottak után a támogatás 50%-a jár.
12. A 33. § (14) bekezdésének c) pontja meglepetésre megvonja az **egyházi felsőoktatási intézmények gyakorló iskoláinak** a kiegészítő támogatását. [Erről nem volt szó sohasem az egyeztetések során!] 2001. január 1-jétől tehát nem jár a támogatás a KFRTF Gyakorló Iskolájának és az Arany János Református Gyakorló Általános Iskolának.
13. Nagy jelentősége van a 33. § (21) bekezdésének az egyházakra nézve: „A közfeladatot ellátó egyházi szer-

vezet – az önkormányzati intézményekhez hasonlóan – a feladat ellátásához kapcsolódóan fejlesztési, ingatlan-felújítási és egyéb támogatásban részesülhet a szaktárcák költségvetéséből.” Bizonyára ennek gyakorlati érvényesítése nem lesz egyszerű feladat.

14. A költségvetési törvény legnagyobb hibájára már többször felhívtuk a figyelmet: a Belügyminisztériumnál tervezik a nem önkormányzati humán-szolgáltatások kiadásait. Ez 2000-ben 10,720 Mrd Ft volt, amit a Kormány kiegészített júniusban 18 Mrd Ft-tal = 28,720 Mrd Ft. Ez egy felülről nyitott keret, tehát arra biztosított a garancia, hogy intézményeink megkapják az alpnormatívát, a kiegészítő hozzájárulásokat, s a kötött felhasználású normatív támogatásokat (3. és 8. melléklet). Az év első 6 hónapjában azonban működési zavarokat okoz az alultervezés: a területi államháztartási hivatalok a tervezett összeg 1/12 részét kapják létszamarányosan, s ők csak töredékét tudják

folyósítani a normatíváknak. (2000-ben júliusban pótolták az elmaradást.) A 2001. és a 2002. évi költségvetésben 10,4649 Mrd Ft-ra tervezik a humán szolgáltatásokat! A kb. 10%-os létszámgyarapodást, s a 14%-os átlagos normatíva emelést figyelembe véve kb. 30%-os a tervezés. A kiegészítő támogatás 54.295.- Ft-ról 68.103 Ft-ra emelkedett, viszont a BM fejezetben 3,910 Mrd Ft-ról 3,8279 Mrd Ft-ra csökkent. **Fel kell készülni tehát az év első 7 hónapjában az alulfinanszírozásra.** Ehhez segítséget nyújt az 1999. évi elszámolásból adódó hátralék megküldése, melyre 2000. december 29-én adtunk megbízást az OTP Banknak.

15. Fenntartói szférától függetlenül a következőképpen alakul az alpnormatívák s a kiegészítő normatívák változása [októberi előrejelzésünkhöz képest egy-két változás történt, melyet vastagítva jelölünk:

A pedagógus szakvizsga és továbbképzés támogatási rendje nem változik. Ehhez fog igazodni a diáksport támogatása is a 20. a)–c) és a 21. a) jogcíme után, mely szintén új a költségvetésben az egyházi intézmények számára. A pedagógusok szakkönyv vásárlásának a támogatását április 25-ig, a tanulók tankönyv vásárlásának a támogatását augusztus 25-ig, az Arany János Tehetséggondozó Program támogatását négy egyenlő részletben [január 25., április 25., július 25. és október 25.] juttatják el az intézményfenntartókhoz. A létszámot a 2000/2001. tanév ill. a 2001/2002. tanév nyitó statisztikája alapján határozzák meg.

16. **A felsőoktatási felhalmozási keretre** a várt 1 Mrd Ft helyett 2001-ben 350 MFt, 2002-ben pedig 700 MFt összeget különít el a költségvetési törvény 1. számú mellékletének Oktatási Minisztérium fejezete. [Igaz ugyan, hogy a Sapientia Szerzetesi Hit tudományi Főiskola 600-600 MFt támogatást kap külön.] Talán 2003-ban nagyobb mértékben fogják a református felsőoktatást támogatni.

17. **Az egyházi felsőoktatási intézmények hitéleti képzésére** 2001-ben 1,1907 Mrd Ft, 2002-ben pedig 1,3462 Mrd Ft támogatást határoz meg a törvény 1. számú melléklete [OM fejezet].

Ahogy ezt már a 14. pontban jeleztük, a Magyarországi Református Egyház 2000. december 19-én megkapta az 1999. évi zárszámadás után neki járó 197.347.000 Ft közoktatási kiegészítő támogatás hátralékot. Az 1999. évi hites könyvvizsgálati díjat – 1.250.000 Ft – a Zsinati Tanács üléséig visszatartva 196.097.000 átutalása [10.013 Ft/tanuló] történt meg 2000. december 29-én, melyből sor került a 0,4% visszatartására. [A részletes kimutatást mellékelten megküldjük.] Hasznos lenne, ha az intézmények ebből meg tudnák oldani az év eleji likviditási problémákat, a 8,75%-os béremelést, s tartalékot tudnának képezni a szeptember 1-jei béremeléshez [a szakmai szorzó 1,19-ről 1,43-ra változik.]

Várhegyi György-díj

Várhegyi György a legújabb kori magyar pedagógia-történet egyik kiemelkedő személyisége volt. Történelem-földrajz szakos tanárként kezdte pályáját. Majdnem tíz éven át tanított egy angyalföldi általános iskolában, majd a Fazekas Mihály Gyakorló Gimnáziumba került. Dolgozott a Fővárosi Pedagógiai Intézetben és az Oktatáskutató Intézetben. Mint oktatáskutató, illetve szociológus elsősorban a társadalmi egyenlőtlenségek mérséklésének lehetőségeivel, illetve a diákéletmóddal foglalkozott. Nemcsak oktatáskutatóként és szociológusként, hanem iskolaalapítóként is számon tartjuk. Várhegyi György alapítója és első elnöke az Alapítványi és Magániskolák Egyesületének.

Ez az Egyesület most a körünkől nemrég távozott Várhegyi György emlékére díjat alapított a független iskolákkal összefüggő szakmai-emberi teljesítmények elismerésére. A díjat olyan pedagógusok kaphatják meg, akik *az alternatív, gyermekközpontú, személyiségstabilizáló oktatás területén kiemelkedőt alkottak*. A díjat első alkalommal 2000. december 16-án adták át a szentendrei Alkotó Gyermekműhely, rövidítve: az AGY-iskolában.

A díjat ezúttal ketten kapták meg: dr. Gádor Anna és Boguslawszkiné Kocsis Márta.

Gádor Anna Carl Rogerstől tanulta a személyközpontú pedagógiát. Ő hozta létre, és mai napig vezeti a mesteréről elnevezett oktatási intézményt. Alapelve, hogy bízni kell a gyerekekben, hogy ahhoz kell hozzásegíteni a fiatalokat, hogy saját erejükre támaszkodva képesek legyenek megoldani problémáikat. Alapelve, hogy nem a tanár a tudás kizárólagos forrása: gyakran a pedagógus is sokat tanul növendékétől.

Boguslawszkiné Kocsis Márta Debrecenben dolgozik, Down-kóros gyerekek fejlesztésével foglalkozik csodálatos eredménnyel. A Down-kórosokat a közvélemény a fejlesztetlenség közé sorolja. Boguslawszkiné Kocsis Márta vezetésével viszont a gyerekek megtanulnak beszélni, írni és olvasni, sokan közülük sikeresen elvégzik még az általános iskolát is. A Boguslawszkiné által irányított intézmény munkáját figyelemmel kíséri és értékeli a Debreceni Orvostudományi Egyetem Gyermekklinikája és a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola is.

Amint az ünnepségen elhangzott ismertetőkből is kiderült, ezek a pedagógus kollégák sajátos módszereikkel nagyon nagy eredményeket érnek el.

Egyetlen megjegyzést azonban nem lehet elhallgatni. Ezek az emberek olyan pedagógiai szemléletet honosítanak meg Magyarországon, amely számtalan, súlyos nevelési-oktatási problémára választ képes adni, amely emberközpontú, ugyanakkor eredményes a diákok tanulmányi eredménye szempontjából is. Az iskolák legtöbbször nem tandíjból, hanem alapítványi támogatásból él, az ott tanuló gyerekek nagy része halmozottan hátrányos helyzetű, szüleik meg sem tudnák fizetni a tandíjat. Az egész magyar oktatási rendszer megújulásában nagy szerepet játszik annak a modellnek, példának a sugárzó ereje, amelyet ezekben az oktatási intézményekben kidolgoztak. Sokuk felett – mint például a debreceni kollégánál iskolája fölött is – ott fenyeget az anyagi ellehetetlenülés veszélye. Helyes dolog-e az, hogy egy ilyen rendkívül fontos pedagógiai innováció tulajdonképpen magára hagyottan próbál megbirkózni a számtalan gazdasági nehézséggel és valójában csak a civil szférára támaszkodhat? Némelyik alternatív iskola kap a minisztériumtól vagy egyik-másik önkormányzattól jelentős támogatást – de ez egyedi eset. Az alapítványi és magániskolák a magyar oktatási rendszer nagy értékei. Nem kellene ezt az értéket jobban megbecsülnünk?

(Megjelent a *Köznevelés* 2001/3. számában.)

Az Országos református szakértői névjegyzék

A Zsinat Iskolaügyi Szakbizottsága 2001. január 10-én az RPI előterjesztésére bővítette az Országos református szakértői névjegyzéket.

Név	Szakirány	Helység	Az állami nyilvántartás sorszáma
<i>Ablonczy Margit</i>	hit- és erkölcsstan	Kecskemét	-
<i>Abrahám Károlyné</i>	angol nyelv	Budapest	2.
<i>Arany János</i>	ének-zene	Budapest	-
<i>Bajusz Árpádné</i>	magyar nyelv és irodalom	Gödöllő	-
<i>Balássy László</i>	testnevelés	Budapest	-
<i>Balla Tibor</i>	ének-zene	Debrecen	-
<i>Banáné Szőke Ilona</i>	biológia, környezet-, természetismeret	Törökszentmiklós	-
<i>Baráth Julianna</i>	hit- és erkölcsstan	Tác	-
<i>Bartha Jánosné</i>	tanító	Debrecen	159.
<i>Bellai Zoltánné</i>	hit- és erkölcsstan	Kaposvár	-
<i>Benkő Cs. Gyuláné</i>	szaktárgyi oktatás (vizuális művészet), ált. isk. kezdő szakasza, pedagógiai program	Budapest	SZ-0591
<i>Berényi Eszter</i>	magyar nyelv és irodalom	Budapest	-
<i>Bodó Sára</i>	hit- és erkölcsstan	Debrecen	-
<i>Bognár József</i>	biológia	Budapest	-
<i>Dr. Börzsönyi Józsefné</i>	hit- és erkölcsstan	Szerencs	-
<i>Csekme Jolán</i>	angol nyelv	Gödöllő	-
<i>Dr. Csobán Pál</i>	történelem	Gödöllő	-
<i>Dr. Csorba Péter</i>	hit- és erkölcsstan	Debrecen	-
<i>Czeglédi Sándor</i>	szaktárgyi oktatás (történelem-latin nyelv), pedagógiai értékelés	Hódmezővásárhely	2005.05.31.
<i>Czibula Ferencné</i>	magyar nyelv és irodalom, vizuális kultúra	Nyíregyháza	337.
<i>Csiszár Emese</i>	szaktárgyi oktatás (matematika)	Debrecen	SZ-0024 – 2003.11.30.
<i>Dani László</i>	hit- és erkölcsstan	Debrecen	-
<i>Derecskei Imre</i>	ált. isk. kezdő szakasza, szaktárgyi oktatás (angol)	Kunszentmiklós	SZ-2859 – 2005.13.31.
<i>Dudás Erzsébet</i>	francia nyelv	Gödöllő	-
<i>Ember Sándor</i>	tanügyigazgatás	Debrecen	000718 – 2005.10.31.
<i>Eszenyi Balázs</i>	szaktárgyi oktatás (matematika)	Hajdúböszörmény	-
<i>Faragóné Szénásy Emese</i>	biológia és kémia	Hódmezővásárhely	93.
<i>Fazekasné Domonkos Hajnalka</i>	hit- és erkölcsstan	Miskolc	-
<i>File István</i>	matematika	Kiskunhalas	-
<i>Földváriné Simon Ilona</i>	tanító	Karcag	109.
<i>Dr. Füléné Nagy Piroska</i>	szaktárgyi oktatás (angol)	Cegléd	-
<i>Gaál Izabella</i>	német nyelv	Debrecen	-
<i>Dr. Goda Éva</i>	könyvtár	Debrecen	-
<i>Gyimesi Zoltán</i>	földrajz	Budapest	736.
<i>Győri János</i>	magyar nyelv és irodalom	Debrecen	-

Név	Szakirány	Helység	Az állami nyilvántartás sorszáma
Győri József	internátusi nevelés	Debrecen	-
Dr. Györke Ildikó	szaktárgyi oktatás (magyar)	Budapest	000515 – 2004.12.31.
Hámori Zoltánné	tanító	Kecskemét	-
Heltai Pálné	német nyelv	Gödöllő	-
Dr. Ivanyos Lajos	szaktárgyi oktatás (matematika, informatika) pedagógiai értékelés, tanügyigazgatás	Budapest	2005.05.31.
Kajtár Istvánné	tanító	Nagykőrös	-
Kecsmár Lászlóné	tanító	Karcag	-
Kertész Péterné	hit- és erkölcsstan	Pápa	-
Kiss László	matematika	Debrecen	-
Kormány Attila	énekezen	Miskolc	1201.
Dr. Korsós Bálint	történelem	Pápa	1206.
Dr. Kovács Gáborné	magyar nyelv és irodalom	Budapest	1226.
Kövér Sándorné Dr.	óvodapedagógia	Hajdúböszörmény	226.
Kurgyis András	énekezen	Debrecen	-
Láda Bálintné	tanító	Debrecen	-
Dr. Madarász Imréné	magyar nyelv és irodalom	Budapest	-
Marinka Lajosné	matematika	Mezőtúr	1475.
Mészöly Magda	könyvtár	Budapest	1542.
Dr. Nagy Mihály	fizika	Debrecen	-
Dr. Nagy Mihályné	magyar nyelv és irodalom, latin nyelv	Debrecen	1693.
Ötvös Tünde	rajz, művészettörténet	Debrecen	-
Papp Kornél	szaktárgyi oktatás (történelem)	Budapest	000931 – 2005.10.31.
Papp Lászlóné	óvodapedagógia	Miskolc	-
Pásztor Andrásné	történelem	Törökszentmiklós	-
Dr. Sárközy István	történelem	Kecskemét	2067.
Somogyi László	hit- és erkölcsstan	Budapest	-
Somogyi Lászlóné	internátusi nevelés	Budapest	-
Szendrei László	rajz, művészettörténet	Budapest	-
Dr. Szepesi Antalné	kémia	Monor	-
Takaró Mihály	magyar nyelv és irodalom	Budapest	2415.
Tóth Kása István	hit- és erkölcsstan	Budapest	-
Dr. Tóth Lászlóné	tanító	Debrecen	2520.
Tóth Pálné	vizuális kultúra	Debrecen	2522.
Töltszéki Gyuláné	magyar nyelv és irodalom	Törökszentmiklós	-
Tömösközi Sándorné	gyógynevelés	Mezőtúr	-
Törökné Veres Mária	tanító	Cegléd	-
Turbucz Erzsébet	hit- és erkölcsstan	Cegléd	-
Uherkovich Éva	hit- és erkölcsstan	Mezőtúr	-
Váradi Gáborné	óvodapedagógia	Budapest	-
Varga Albertné	tanító	Miskolc	-
Varga-Umbrich Károly	fizika	Pápa	-
Vetéssy Katalin	biológia	Kecskemét	-
Vitmayer Zsuzsanna	kémia	Gödöllő	-

Az Országos református vizsgáztatási névjegyzék

A Zsinat Iskolaügyi Szakbizottsága 2001. január 10-én az RPI előterjesztésére bővítette az Országos református vizsgáztatási névjegyzéket. A Bizottság kénytelen volt azokat törölni a névjegyzékből, kiknek állami megbízatása lejárt, s nem áll rendelkezésre információ a hosszabbítás kezdeményezéséről.

Név	Helység	Az állami nyilvántartás sorszáma
Ábrahám Károlyné	Budapest	2.
Ábrahám Zoltánné	Hódmezővásárhely	4.
Ábrám Tibor	Miskolc	6.
Bálint Vilmosné	Hódmezővásárhely	folyamatban
Barthos Zoltánné	Gödöllő	197.
Beszterczey Andrásné	Túrkeve	283.
Bódyné Enese Laura	Budapest	folyamatban
Bognár József	Budapest	334.
Bognár Józsefné	Budapest	335.
Czapáry Endréné	Pápa	432.
Czeglédi Sándor	Hódmezővásárhely	/2005.03.31.
Csisszár Emese	Debrecen	000406 /2004.12.31.
Dr. Derda István	Sárospatak	572.
Dr. Erdei Pálné	Sárospatak	658.
Faragóné Szénásy Emese	Hódmezővásárhely	684.
Földiné Kövendi Magdolna	Debrecen	V-2922 /2004.12.31.
Dr. Györke Ildikó	Budapest	000561 /2004.12.31.
Győri József	Debrecen	967.
Dr. Héder Jánosné	Budapest	1042.
Dr. Horkay György	Debrecen	1109.
Horváthné Tóth Franciska	Budapest	77/1998.
Dr. Imréné Barta Edit	Debrecen	1192.
Dr. Ivanyos Lajos	Budapest	/2005.05.31.
Juhász János	Békés	1256.
Dr. Kálmán Attila	Pápa	1299.
Dr. Kelemenné Farkas Márta	Budapest	1388.
Kerpel Péter	Pápa	1404. folyamatban
Kettesy Lászlóné	Debrecen	1417.
Dr. Kócsi Rozália	Miskolc	1503.
Dr. Korsós Bálint	Pápa	1565. folyamatban
Dr. Korzenszky Richárd	Tihany	1566.
Kovács Dániel	Pápa	V-1113.
Környei László	Budapest	1662.
Kunssabóné Dancs Edit	Debrecen	1719. folyamatban
Dr. Lampért Gyula	Sopron	1761.
Dr. Lénárt Attila	Sárospatak	1793.
Dr. Madarász Imréné	Budapest	34/1999.
Dr. Nagy Mihály	Debrecen	2089.
Dr. Nagy Mihályné Nyáry Erika	Debrecen	2090.
Dr. P. Tóth Béláné	Szentendre	2210.
Pápay Sándor	Miskolc	2250.
Papp Csabáné Nagy Éva	Debrecen	2256. folyamatban
Papp Kornél	Érd	000938 / 2005.10.31.
Pappné Gellényi Judit	Budapest	2267. folyamatban
Dr. Radicsné Dr. Ruzsa Ilona	Hódmezővásárhely	2395.
Dr. Sárközy István	Kecskemét	2508.
Simon Ferenc	Hódmezővásárhely	2562.
Simon Tamásné Vecseri Márta	Hódmezővásárhely	2568.
Suba Lajos	Nagykőrös	2630. folyamatban
Szokonyáné Berecs Eszter	Nagykőrös	2865. folyamatban
Dr. Szolga Sándor	Nagykőrös	2867. folyamatban
Takaró Mihály	Budapest	2923.
Tóth József		
Tóth Józsefné	Debrecen	V-1623

A Magyar Református Nevelés 2000-ben megjelent számainak cikkei

Név	Cikk címe	Szám	Oldal
A. Molnár Ferenc	A magyar művelődés és a kereszténység	9	19
Ablonczyné Vándor Margit	A fejlesztő pedagógia törvényi háttere	9	4
Ábrahám Károlyné	Javaslat idegen nyelv szakos tanárok továbbképzésére	5	19
	Prayers, poems, thoughts for the week – Imák, versek, gondolatok egész hétre	4	9
Bartos Éva	Segített a könyv, a mese. Vallomások életről, irodalomról, olvasásról	8	26
Dr. Benke György	Adatok a magyar református közoktatás első századából	7	26
Benkő Samu	A két Bolyai	3	4
Berecz András	Kő kertben lilium	6	32
Bereczky Örs	A magyar rendi társadalom útja	1	26
Berényi Görgyné	Történelmi kötődés a Debreceni Református Kollégium Általános Iskolájában	1	12
Berényi Györgyné	Világra nyíló gyermekszívekkel	3	12
Berta Zsolt	A Baár-Madas Református Gimnázium diákjai Magyarigenben	5	8
	Az egyháztörténet tanításának szerepe középiskolai hittanoktatásunkban	1	16
Bocsák Istvánné	Hagyomány és újítás... vissza a gyökerekhez?	8	7
Bódiss Tamás	A magyar református énekkincs	6	5
Bognár József	A tanulmányi versenyekről	3	23
Bori Eszter	Bibliatábor angol nyelven	5	11
Dr. Boros Gyula	Az egyháztól elszakadt szülők gyermekeinek református nevelése	8	19
Böttger Antal	Nyár – REFISZ – Táborok	5	7
Czeglédi Sándor	A latin nyelv tanítása református gimnáziumainkban	4	10
Dancs Annamária	Egyházi osztály Sepsiszentgyörgyön	1	20
Draskóczy Balázs	Egyházi ének református iskoláinkban	6	4
	Kölkedi Zenei Hét	6	25
Ember Sándor	Gyakorlóiskolák I. országos konferenciája	4	22
Faragóné Szénásy Emese	Gondolatok a természetszemlélet formálásáról	3	6
Fazekas Benedek, Petri Gábor, Schalbert Csilla	Reflexió Kovács I. Gábor „Református felsőoktatási kollégiumokat!” című cikkére	4	21
Fekete Ágnes	Garai táborozás	5	10
Ifj. dr. Fekete Károly	A lelkészképzés adósságai és feladatai	2	13
Füstös Gabriella	Tanulóveim	4	16
Dr. Gaál Botond	Keresztyén hittudomány, természettudomány és európaiság	3	2
Gaál Izabella	Task-Based Learning, a cselekvésen alapuló tanulás	4	8
Dr. Grynaeus András	Az őskor oktatásának kérdéséhez	1	9
	Kutyaugatás nem hallik az égbe	2	26
Györgyiné Koncz Judit	Művészeti nevelésről, zenéről – tíz év után	6	13
Dr. Győri István	Egyetemesség	2	5
	Feladatok és lehetőségek a lelkészképzésben	2	19
Győri L. János	Gondolatok a református felsőoktatási kollégiumokról	6	23
Hagymási Gyuláné	„Gyermeinket nem nevelhetjük világos és határozott alaptörvények nélkül”	9	11
Halász Zsuzsanna	Hétfélig óvoda Vojlovicán	7	16
Hankó Ildikó	225 éve született Bolyai Farkas	3	5
Hargita Péter	Beharangozó	6	31

Név	Cikk címe	Szám	Oldal
Hoppál Péter	A református kollégiumok első pécsi diák-népművészeti találkozója	3	21
	Az egyházi ének-zene ügye iskoláinkban	6	18
Horváth Ildikó	„Elmenvén azért tegyetek tanítványokká minden népeket...”	8	14
Hubai Katalin	„Az ezeréves tölgy kihajt újra”	4	23
Ittebei Kiss István	A nemzetnevelő Teleki Pál	8	4
Kajtár Istvánné	Fejlesztőpedagógia az óvodában	9	2
Kisné Balázs Enikő	Egyházzene-oktatás a Budapesti Solti György Zeneiskolában	6	19
Kobzos Kiss Tamás	A hiteles népzene és közoktatásügyünk reformja	6	8
Dr. Kóczi Rozália	Határon túl a muzsika hangjaival	4	12
Dr. Kodácsy Jánosné	Nevelés a Kecskeméti Református Kollégium Internátusában	7	10
Dr. Korsós Bálint	„Olyanok voltunk, mint az álmodók”	1	24
Kósa László	Milyenek lehetnének felsőoktatási kollégiumaink?	5	2
Kotormán István	Bemutatkozik a makói Szikszai György Református Általános Iskola	7	17
	Szikszai György	7	6
Dr. Kovács I. Gábor	A Magyar Protestáns Tanulmányi Alapítvány ösztöndíjpályázatának eredménye	1	25
	Apáczai Csere János	1	2
	Millenniumi Könyvtár	2	27
	Millenniumi magyar történelem	1	27
	Millenniumi Olvasókönyv – Millenniumi Daloskönyv	3	26
	Református felsőoktatási kollégiumokat!	2	22
László Károly	A técsői magyar tannyelvű oktatás rövid története	8	17
Dr. Lovász Gabriella	Az olvasástanítás pedagógiai dilemmái	8	9
M. Varga Bernadett	Keresztúri Bíró Pál életművének margójára	4	3
Maruzsenszky Ernesztina	Az internátusra vonatkozó törvényi rendelkezések	7	8
Mayerné Pátkai Tünde	Református internátus változó világunkban	4	19
Mikesi Tibor	A Kecskeméti Református Kollégium Gimnáziumáról	6	15
Miklós Réka	Identitás és minőség az idegen nyelv oktatásban	4	2
Miksa Lajos	Identitás és minőség	1	22
Dr. Nagy Attila	Az olvasás ideje	8	2
Dr. Nagy István	Az Ember és Társadalom műveltségterület tanítása a köz- és felsőoktatásban	1	13
Németh Zoltán	„Nem maradhat jutalom nélkül az erény”	5	25
Ónodi Szabó Lajos	„Támassátok fel a hazát”	5	26
Orbán Viktor	A lelki tartást kell megőrizni!	2	1
Órsi Anikó	Az internátus kapcsolata az iskolával és a szülői házzal	7	12
Dr. P. Tóth Béláné	Gondolatok a nyelvtanítás hatékonyságának növeléséről	4	6
P. Tóthné Szakács Zita	A Zsinati Katechetikai Bizottság közleménye	7	23
Dr. Pálinkás József	Ötéves a Református Pedagógiai Intézet	1	21
Papp Kornél	„Ideje hát, hogy felébredj, te álmos, te mámoros, te hályogos szemű magyar nép!”	1	1
	A református felsőoktatási intézmények 2001. évi (világi) felvételi keretszámai	8	24
	Beszéljünk nyíltan – az igazságot követvén szeretetben!	6	2
	Iskolarendszerünk helyzete a 2000/2001. tanév kezdetén	6	28
	Oktatási intézményeink és a 2001. és a 2002. évi állami költségvetés	7	19
Papp Kornél, dr. Kovács I. Gábor	Talentum 2000. Tábor	4	26
Particska Ágota	A zenei nevelés súlypontjai és fejlődésének lehetőségei Nagykőrösön	6	16
Pavletitsné Egressy Mária	Egyháztól elszakadt szülők gyermekeinek református nevelése az iskolában	8	21

Név	Cikk címe	Szám	Oldal
Pelle Beáta, Molnár Sándor	Teher alatt nő a pálma	3	20
Dr. Pótor Imre	A Soli Deo Gloria Református Diákszövetség a sárospataki tanítóképzőben	7	3
Püski Lajos	Többgenerációs nagytábor	5	12
Ráti Éva	A Nagydobronyi Református Líceum az elmúlt 5 év tükrében	6	22
	Magyar Református Gimnáziumok Találkozója Nagydobronyban	6	26
Retek Levente	Tizenhat óriás egy CD-n	4	27
Dr. Sárközy István	Történelemtanítás – szaktanácsadói szemmel	1	19
Somogyi Péter	I. Kárpát-medencei Református Honismereti Gyermektábor	5	9
Dr. Stumpf István	Miniszteri köszöntő az országos református tanévnyitón	6	27
Szabó Levente	„Történelmünk jó szelleme” avagy A Baár-Madas sgraffitójának históriája	5	14
Szabó Sándor	85 esztendeje hunyt el Baksay Sándor	2	2
	Kunszentmiklósi Református Kollégium	5	16
	Református Középiskolák Tudományos Diákkonferenciája	3	14
	RTDK – diákszemmel	3	17
	Vázlat egy keresztyén környezetpedagógia stúdiumhoz	3	7
	Vázlat Karácsony Sándor pedagógiai filozófiájához	6	3
Szanyi Bertalan	Konfirmációs fogalomtétel a táborozás feltétele	5	11
Szederné Tóth Zsuzsa	Zenei élet a Sárospataki Kollégium Gimnáziumában	6	17
Dr. Székely András Bertalan	A csepp a tengerért	9	13
	Honismeret – határok nélkül	7	21
Szóllóssyné Paszternák Natasa	Idegen nyelvű iskolaújság a Lónyayban	4	13
Dr. Szűcs Ferenc	A XXI. század református lelkése	2	10
Tarr Zoltán	Fiatalférfi Református Értelmiségi Találkozó	2	10
	Tízéves a Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet	2	7
Tókéczki László	Történelemtanítás a református iskolákban	1	7
	Új típusú régi iskolák, keresztyén iskolák	7	2
Tótkés László	Lesz-e magyar értelmiség Erdélyben?	5	13
Uherkovich Zoltán	Mi az az RKTDK?	3	14
Varga Albertné	Mennyire hasznosítható a Lovász-módszer?	8	12
Vetéssy Katalin	Erkölcsei, viselkedési, esztétikai alapelvek a Kecskeméti Református Kollégiumban	9	15
	Tehetséggondozás a Kecskeméti Református Kollégium Gimnáziumában	3	19
Virág András	Fesztivál a határon	5	4
Dr. Vladár Gábor	Lelkészképzés a Pápai Református Teológiai Akadémián	2	17
Zákányi Bálint	A magyar református zeneanyanyelv	6	7
Zila Péterné	A Fóti Egyházközség „Száz Juhocská” Református Óvodája	9	8
Zsoldos László	A Debreceni Református Kollégium Gimnáziumának Internátusa	7	14

-	„Bénédictio et pax!”	4	15
-	A Református hittanoktatási kerettanterv bevezetője	7	24
-	Etikai kódex a hódmezővásárhelyi Bethlen Gábor Református Gimnázium és Szathmáry Kollégium tanulói számára	9	18
-	Felekezeti közti alapítványi egyetem Romániában	2	21
-	Magyar Keresztyén Környezetvédők Egyesülete – alapszabály-tervezet	3	22
-	Nyelvtanulás Bibliával a kézben	4	14
-	Olvasásfejlesztés iskolában és könyvtárban	8	27

A Zsinat Iskolaügyi Szakbizottságának határozatai 2001. január 10.

1. A Zsinat Iskolaügyi Szakbizottsága egyhangúlag elfogadja a Zsinati Iskolaügyi Osztály beszámolóját a 2000. évi közoktatási kiegészítő támogatás, az 1999. évi hátralék és a 0,4%-os zsinati hozzájárulás felhasználásáról. (Az elszámolások a Hírlevél 2001/1. számában találhatóak.)
2. A Zsinat Iskolaügyi Szakbizottsága egyhangúlag elfogadja a Református Pedagógiai Intézet előterjesztését az Országos református szakértői névjegyzék kiegészítésére. (A szakértői névjegyzék a Hírlevél 2001/1. számában olvasható.)
3. A Zsinat Iskolaügyi Szakbizottsága egyhangúlag elfogadja a Református Pedagógiai Intézet előterjesztését az Országos református vizsgáztatási névjegyzék kiegészítésére és korrekciójára. (A vizsgáztatási névjegyzék a Hírlevél 2001/1. számában olvasható.) Felkéri az egyházkerületi iskolaügyi szervezeteket, hogy 2001. február 28-ig tegyenek javaslatot kerületük intézményei vonatkozásában az érettségi vizsgaelnök személyére, lehetőség szerint más egyházkerületből. Az Iskolaügyi Szakbizottság 2001. március 14-ig áttekinti a javaslatokat, s határoz az OKÉV számára teendő javaslatról.
4. A Zsinat Iskolaügyi Szakbizottsága egyhangúlag elfogadja a Református Pedagógiai Intézet előterjesztését a tankönyvjegyzék kiegészítésére. (A tankönyvjegyzék megjelent a Hírlevél 2001/1. számának mellékleteként.)
5. Az Iskolaügyi Szakbizottság létrehoz egy 11 tagból álló bizottságot „A református iskolák diákjainak viselkedési normái” c. dokumentum kidolgozására. A bizottság február 28-ig teszi meg előterjesztését az Iskolaügyi Szakbizottság számára. A bizottságba a kerületi iskolaügyi szervezetek 2-2 főt delegálnak 8 napon belül. (A határozat ezen részének csak Tiszántúl tett eleget!)
6. A Zsinat Iskolaügyi Szakbizottsága megtárgyalta – a Zsinat elnökségének előterjesztésére – a Károli Gáspár Református Egyetem Alapító Okirata módosításának tervezetét. A módosító indítványt a Bizottság egyhangúlag – ellenszavazat és tartózkodás nélkül – tárgyalásra alkalmasnak tartja. Véleményét a Jogi Szakbizottság állásfoglalásától teszi függővé. Amennyiben a Jogi Szakbizottság érdemi módosítást kezdeményez a tervezeten, úgy az Iskolaügyi Szakbizottság ismét napirendre tűzi a tervezet tárgyalását. Ha nem, akkor támogatja a Zsinat ülése elé kerülését.

No comment...

Jkt.: 2.001/120/24

Munkáltatói rendes felmondás

Papp Kornél András (sz: 1966.09.07., an: Szücs Erzsébet, lakhely: 2030 Érd, Nyárád u. 25.)
oktató részére

A Károli Gáspár Református Egyetemen, illetve az egyetem Bölcsészettudományi Karán 1998. február 1. napjától kezdődően fennálló, határozatlan időtartamú munkajogviszonyát a Munka Törvénykönyvéről szóló 1992. évi XXII. tv. (a továbbiakban: Munka tv.) 89-94. §-a alapján 2001. január 25. napján kezdődő 35 nap felmondási idővel, 2001. március 1. napjára

RENDES FELMONDÁSSAL MEGSZÜNTETEM

A munkavégzési kötelezettségem alól 2001. február 1. napjától mentesítem, mely időtartamra Önt átlagkeresete illeti meg. Tájékoztatom, hogy munkaviszonya rendes felmondással történő megszüntetése esetére a Munka tv. 95. § alapján 1 havi átlagkeresetnek megfelelő összegű végkielégítés illeti meg.

Tájékoztatom, hogy a munkáltató a munkavállaló munkabéréte, a felmentési időre járó összegét, a végkielégítés összegét, valamint a szabadság időarányos, igénybe nem vett mértékének megváltása címén, a munkaviszony megszűnésére tekintettel fizetendő, túlváltott díjjal számított összeget, az utolsó munkában töltött napon fizeti meg a munkavállaló számára.

A munkáltató kötelezettséget vállal arra, hogy legkésőbb a fenti időpontig kiadja a munkavállaló számára a munkaviszony megszüntetése kapcsán kiállítandó iratokat.

Kérem, hogy munkakörét, valamint a birtokában lévő, a munkáltató által, a munkavégzés céljából átadott eszközöket, iratokat legkésőbb 2001. február 10-ig napjára átadó-átvevő jegyzőkönyvvel, a folyamatban lévő ügyek állásáról szóló tájékoztatással adja át Dr. Kőszeghy Miklós tanszékvezetőnek.

Amennyiben intézkedésemet sérelmesnek tartja, a kézhezvételtől számított 30 napon belül, keresettel fordulhat a Fővárosi Bíróság Munkaügyi Bírósághoz (1055 Budapest, Markó u. 27.), a Munka tv. 199-202. § rendelkezései alapján.

INDOKOLÁS

Munkaviszonyának rendes felmondással történő megszüntetésére a munkáltató működésével összefüggő ok miatt került sor.

A Károli Gáspár Református Egyetemen az elmúlt évben a Bölcsészettudományi Karon folyó gazdálkodás miatt súlyos gazdasági helyzet alakult ki, melynek kihatásait az Egyetem ez évben is elszívta, és az Egyetem egészét érintő gazdálkodási racionalizálási folyamat kezdődött meg és folyik. Ennek következtében az Ön által ellátott órákat a jövőben más formában kívánjuk ellátni, mely gazdasági megkötöttséget jelent.

Budapest, 2001. január 25.
Kőszeghy Miklós
Dr. Kőszeghy Miklós
tanszékvezető

 Szakértője

BAÁR-MADAS REFORMÁTUS GIMNÁZIUM ÉS ÁLTALÁNOS ISKOLA
H - 1088 Budapest, Lorántffy Zsuzsanna u. 8. E-mail: arj@lunur.bmrg.sulinet.hu
telefon: 81-81-494, 81-81-496, 81-84-770, 81-82-718; fax: 81-81-496

44. / 2001.

PAPP Kornél tanár részére
2030 Érd, Nyárád u. 25.

FELMONDÁS

Az intézmény vezetésében az iskolafenntartó Dunamelléki Református Egyházkerület értekezeli képviselő igazgatótanács határozata értelmében értesítem, hogy a Baár-Madas Református Gimnáziumnál 1992. június 6-tól fennálló határozatlan idejű munkaviszonyát 2001. február 1. napjával felmondom. Felmondási ideje a Munka törvénykönyve 92. §-ára tekintettel 50 nap, a munkaviszony megszűnésének napja 2001. március 23. A munkavégzés alól a felmondási idő teljes tartamára fölmentem. Erre az időre az iskola az átlagkeresetét folyósítja.

A munkáltatótól fennálló 9 év, 5 hónap és 15 nap munkaviszonya alapján a Munka törvénykönyve 95. §-a (4) bekezdése b) pontjában foglaltakra tekintettel 2 havi átlagkeresetnek megfelelő végkielégítés illeti meg. Munkabérének és egyéb járandóságainak kifizetésére, valamint a jogszabályban előírt igazolások kiadására február 5-én került sor.

A felmondás ellen annak kézhezvételétől számított 30 napon belül a Munkaügyi Bírósághoz fordulhat keresettel. A keresetlevelet három példányban kell benyújtani.

INDOKOLÁS

A gimnázium vezetése a történelem munkaközösség tevékenységében *úszervezet* hajt végre. Ennek eredményeképpen a gimnázium 45 történelemórátja megoldható a jelenlegi négy helyett három szaktanár alkalmazásával is.

Budapest, 2001. január 31.

 igazgató

Papp Kornél a Zsinati Iskolaügyi Szakbizottság titkára, a KRE Alapító Okirata módosításának előadója a Jogi Szakbizottságban és az Iskolaügyi Szakbizottságban.

SZÁMUNK SZERZŐI:

Dr. Erdélyi Géza	püspök (Felvidéki Református Egyház)
Géresi Róbert	lelkipásztor (Abaújszina)
Kovács Dániel	igazgatóhelyettes (Pápai Ref. Kollégium Gimnáziuma)
Molnár Sándor	püspöki titkár (Révkomárom)
Molnár Sándorné	igazgató (Tompa Mihály Ref. Gimnázium Rimaszombat)
Nagy Márton	tanár (Berzsenyi Dániel Evangélikus Líceum, Sopron)
Mózes Áron	minőségbiztosítási szakértő (Qualimed Kft., Debrecen)
Papp Kornél	osztályvezető (Zsinat Iroda Iskolaügyi Osztály)
Dr. Pótor Imre	református lelkipásztor (Vásárosnamény)

Parókia – a református portál

Van egy hely az Interneten, ahol minden magyar református gyülekezet bemutatkozhat, közzé téve az általa legfontosabbnak tartott információkat, ahol a programajánlóban megjelenhet minden olyan esemény, amelyre a szervezőik szélesebb körből is hívogatnak, ahol a hírrovatban beszámolókat, közérdekű információkat olvashatnak az érdeklődők, ahol a hivatkozásgyűjtemény elvezet a reformátussághoz kapcsolódó oldalakra, ahol e-mail cím-tár segíti a kapcsolatfelvételt testvéreinkkel.

Természetesen nem csak magyarországi viszonylatban; már számos kárpát-medencei, európai és tengerentúli gyülekezet információi is megtalálhatóak itt. A világszerte létező összes magyar nyelvű református gyülekezeti honlap közül már minden harmadiknak a Parókia portál adhat otthont.

Hogyan lehetséges ez?

A honlap-készítést automatikus, programozási ismereteket nem igénylő rendszer teszi lehetővé. A Portál főlapjáról elindulva – egy kérdőív kitöltését követően – azonnal megjelenik a kívánt információ. Hasonló módon egészítheti ki bárki a programajánlót, a hírrovatot, a linktárat és az e-mail címtárat közösségből származó információkkal.

A Parókia portálon természetesen ezen kívül még rengeteg olvasnivaló található:

Napi ige, bibliaolvasó kalauzok, útravalók versben és prózában, publikációk, fórumok, könyv- és zenei ajánlók, lapszemle, a televíziók és rádiók keresztyén műsorai, és így tovább. Az internetes rádióadásokat egy héten át bármikor meghallgathatják, anélkül, hogy az adás időpontjához kellene igazodni.

Információikat elhelyezhetik:

- meglévő Internet-kapcsolatuk segítségével automatikusan – www.parokia.net
- elektronikus formában címünkre továbbítva e-mailben – info@parokia.net
- címünkre floppyn elküldve, levélben kinyomtatva, írógéppel vagy akár kézzel írva – Parókia portál, 1221 Budapest, Hómező u. 70.

A honlap elkészítéséhez a következő információk szükségesek:

- Kapcsolatfelvételi adatok: lelkipásztor neve, egyházközség címe, telefonszáma (fax, e-mail, ha van)
- Bemutatkozás: amit a legfontosabbnak tart elmondani gyülekezetéről (max. 1 gépelt oldal)
- Kiemelt információk: például gyülekezeti alkalmak rendje
- Fénykép a templomépületről, vagy más, a témához kapcsolódó fotó.

Magyar Református Nevelés

Kiadja a Református Pedagógiai Intézet (RPI)

Felelős kiadó: Papp Kornél

Felelős szerkesztő: Tóth Ida

Szerkesztőségi titkár:

Junek Tímea

1146 Budapest, Abonyi u. 21.

Postacím:

1440 Budapest 70., Pf: 5.

Tel./fax: 06-1-351-9842

E-mail: refpedi@elender.hu

suli5142@bp.sulinet.hu

Tördelés: TIBOGRAPHIA STÚDIÓ

Tel.: 06-30-962-5582

Tördelőszerk.: Góth Korinna

ISSN 1585-7565

Nyomdai munkák: MA-MO BT.

Megrendelni

a 2000/2001. tanév számait a kiadó címén lehet.

Megjelenik évente kilenc alkalommal a Stichting Hulp Oost-Europa és az Oktatási Minisztérium támogatásával.

Észrevételeiket szeretettel várjuk!

